

אוצר תהלות ישראל

פנינים שנלקטו מתוך דברי הגה"צ דתהלות ישראל שליט"א (מתוך מה שכבר נדפס בספרים וקונטרסים, וגם מתוך שאר השיחות)

הערה כללית בנוגע לכל המאמרים

דאי לקרוא כל המאמרים יותר מפעם א' כי בכדי שיהיו מקלטים ונכספים יותר לתוך הלב בכדי שישפיע ויפועל את המטרה לא די בקריאת הדברים פעם א' לבד וגם כי בפעם השני מרגישים הרבה דברים שלא מרגישים בפעם הראשונה, זאת למדועי שבגלילות שנה החדשה נמצאים גם דברים שכבר היו בגלילות הישנים וגם דברים חדשים אמנם גם הדברים הישנים הרבה מהם נעבדו מחדש וקבלו פנים חדשות ולכן כדאי לקרוא ע"פ ג' גם את המאמרים הישנים, כי באלה הדברים מתקיים משאח"ל שדב"ת כל זמן שהדבר חוזר עליהם מוצא בהם טעם חדש, כפי שמעיד הנסיון בס"ד.

אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א

בקהל תהלות ישראל 3009-374-02 בארה"ב 3678-770-718

לתשומת לב הקוראים

המאמרים על הפרשה או

המועדים הם גם דברים

כלליים שנוגעים תמיד ולכן

אפשר וכדאי לקרוא גם

אחרי הפרשה או המועד,

גליון פ' וירא תשע"ו

סא סא

להערות ולגדלות לפנות בטעלפון:

בא"י 5704-537-02 פקס 650-1067-02

או בבמה"ד "תהלות ישראל" בים-רח' שרעבי 20 כתובת זמני רח' שדי חמד 6

בארה"ב 718-395-2440 ואח"י 347-885-7700

בארץ ישראל 03-6171001 ואח"י לחקש לאידש 3-4-34

ללח"ק 1-4-5-5

בארץ ישראל 718-395-2440 ואח"י לחקש לאידש 3-4-34

ללח"ק 2-7-5-5

אורגניזטיון 54-11-5984-2620 ואח"י לחקש לאידש 3-4-43-4

ללח"ק 2-2-5-6

ענגלאנד 208-1233788 ואח"י לחקש לאידש 4-4-43-4

ללח"ק 2-4-5

צדפת 440595 (970) אוסטרליה 185727 (390) ד.אפריקה 838046 (110) מקסיקו 5280528 (55)

מי שרוצה לקבל דף חשבון וכן חשבוניס או חקטאריס שלנו בדואר אל לחתקשר לו, לאיפער

מחיר'ל 527614581 (972) מא"י 0527614581 או דרך האימעייל שולא laufer6@neto.net.il

אוצר הפרשה

"שנתן לו עצה על המילה" (י,ה)

ע"ה פ' באלוני ממרא, פרש"י הוא שנתן לו

עצה על המילה (כי התייעץ א"א עם ענר אשכול

וממרא ורק ממרא יעץ לו לקיים מצות בורא) ולכן

נגלה עליו בחלקו, ע"כ, (והוא מהזוה"ק ומד"ר).

וע"י במפרשים שהתלבטו בענ"ז למה התייעץ

אתם אא"ע, והתירוץ היותר פשוט ומובן הוא

שבדאי לא היה לא"א שום ספק ושאלה בזה

אם לקיים מצות ד' ית', אלא שרצה לזכותן

שיהיה גם להם חלק במצותו, והוא על ידי

שיסכימו גם הם ויחזקו ידיו לקיים המצוה אזי

בזה יהיה להם עכ"פ חלק בהמצוה כי הרי זה

מסייע להשמחה של המצוה כידוע לפי הטבע

כשאדם מחתן בן ה"ה מזמין את ידידיו

שישמחו אותו יחד כי זה שהם שמחים אותו עם

שמחתו הרי זה מגדיל את השמחה של בעל

השמחה וז"פ, וידוע שהשמחה של מצוה הוא

חלק גדול מעיקר עבודת המצוה כמבואר

ברמב"ם, וכל מה שאדם מגדיל שמחת מצותו

ה"ה מעלה בזה ערך המצוה וכמבואר ענ"ז

במק"א בהרחבה בס"ד (בספר עבדו את ד' בשמחה).

ועוד יש להוסיף לפי המבואר במדרשים

שאא"ע"ה היה דואג שע"י שימול א"ע יתמעט

השפעתו כלפי העולם מכיון שיסתכלו עליו

מוזר בזה^א וכשראה שגם ממרא שגם הוא

מאנשי העולם וה"ה מכבד מצותו ומעודד אותו

לקיימה זה הוריד ממנו דאגה זו כי בודאי

ישפיע זה על שאר האנשים שייכבדו את מצותו

ולא יתרחקו ממנו וע"ז נשאר שמחת מצותו

בשלימות.

והנה ידוע שהשראת השכינה נמשך ע"י

שמחה של מצוה וכל מה שהשמחה של מצוה

תהיה ביתר שאת תמשיך יותר השראת

השכינה כל' בדרגא יותר גדולה, ועל כן היות

וממרא היה הגורם להגדיל שמחת אא"ע"ה

במצותו לכן היה שותף בהשראת השכינה

שנמשכה לאא"ע"ה ע"י המילה ועל כן בדין הוא

שיטול שכרו שתתגלה השכינה בחלקו ומקומו,

ובזה מובן היטב הענין כאן בס"ד.

ומוזה יש ללמוד כמה חשוב היא הדבר

כשאדם מסייע להשני שעושה מצוה לעשותו

יותר בשמחה ע"י שמעודדו ומחזקו, ובפרט

כשאדם מפחד שיתלוצצו עליו על עשיית

המצוה וכמו שהדבר מצוי היום בעוה"ר וכמו

שמפורש בנביא (ישעי' נ"ט ט"ו) "וסר מרע

משתולל" כל' שמי שיסור מדרך הרע ויקרב

עצמו לדרך הטוב יהיה נחשב שוטה בעיני

אנשי העולם, ונאמר בשם הרה"ק מרוז"ן זי"ע

שבדור שלפני הגאון"ש כאשר יהודי ירצה

לעשות מצוה אפילו לקיים הלכה פשוטה

שכתוב בשו"ע יצטרך להסתכל בכל הצדדים

מסביבו אם לא צוחקים ממנו, וזה כאב גדול

מאוד לראות מצב כזה.

והנה מכיון שהנסיון הוא כך וזה נסיון גדול

מאוד לכל האנשים שאינם בדרגה רוחניות

גדולה ע"כ בשעה כזו ה"ז מצוה גדולה לחזק

ידי ברכי דרבנן דשלי ואת כל המתחזקים

בעת כזאת לעשות ולקיים את כל מצות ד' ית'

בלי להתפעל ולהתחשב עם מה יאמרו הבריות

וזכות גדולה היא לחזקם לכבדם ולעודדם,

ואע"פ שה"ה מתחזקים מעצמם בכל' מצוה

גדולה לעודדם ולחזקם כי בודאי שנמצאים

כאלה שאופיים חלש ואין בידם אומץ לעמוד

בקשרי מלחמה זו ולכן אע"פ שמתגברים

ומתחזקים נגד טבעם לעמוד בריציפות ולזמן

ארוך במלחמה כבידה זו מתוך רצונם העז וטוב

לבם שמושך אותם לדרך הטוב עכ"ז יש סכנה

שלא ישברו ע"י התגברות המשך המלחמה

וכמבואר בספה"ק שלעשות מסנ"פ פעם א'

הרבה יותר קל מלעשות מסנ"פ תמידי ולחיות

עם זה לאורך הזמן.

וזה נגרם ונעשה ע"י חטא עצה"ד כמבואר באוה"ק ריש

פ' תזריע וכן אמח"ל אדם הראשון מושך בערלתו היה

(כל' ע"י אכילת עצה"ד) ולכן אא"ע"ה שהיה הראשון שקיים

מצות מילה בזה התחיל התיקון לחטא עצה"ד שהתחיל

להסיר מכסה הערלה גם מהאנשים וגם מכל העולם

הגשמי וע"כ נפתחו עיני כולם לראות הרבה יותר בקל

את כבוד מלכותו ית'.

נמצא שבמצוה זו פעל ג"כ לפרסם אלקותו ית' בעולם

ולהניס אנשים תחת כנפי השכינה כמו שהיה עושה

לפני זה אלא שזה באופן פנימי ובמקשה א' הכניס אנשי

רבים בריגועא חזת תחת כנפי השכינה, אמנם לא ידע

אא"ע"ה לפני שקיים את המצוה שזה יהיה התוצאה ולכן

היה דואג על זה כי לא הבין ענין זה מעצמו כי אא"ע"ה

מגודל ענותנותו לא החשיב את מעשה מצותו כ"כ שזה

יגרום מהפיכה בכל העולם וזה יגרום תיקון לחטא

אדה"ר, משא"כ ממרא היה יודע ומאמין כך ולכן חיזקו

ונחמו על דאגתו כאמור.

אמנם מצד השני "זאת נחמתי בעיני" שע"כ אנו

יודעים שישועתנו קרובה לבא בס"ד.

ובזה מסבירים ג"כ שלכן היה נסיון העקידה

נחשב יותר גדול מנסיון אור כשדים וכמו"כ

מנסיון של יצחק שפשט צווארו ע"ג המזבח כי

כל זה היה להתגבר לפעם א' משא"כ מה שיותר

על בנו יחידו היה זה ע"מ להשאר כך בלי בנו

ולחיות עם זה יום יום כל משך חייו וזה מסנ"פ

תמידי שקשה הרבה יותר כנזכר.

ולכן הנסיון של וסר מרע משתולל הנ"ל

שישנו היום לאלה שבוחרים בדרך הטוב אע"פ

שיודעים שיהיו מזלזלים ומבוזים בעיני

הבריות לתמיד ושיצטרכו לחיות עם זה יום

יום ה"ז נסיון דומה לענין העקידה, כי סבילת

העלבון הרי זה נחשב מסנ"פ כמבואר בחז"ל

שהלבנת פנים נחשב כשפכות דמים ויותר מזה

כמ"ש רבינו יונה בשע"ת (שער ג' אות ...) שהוא

צער יותר גדול ממיתה ע"ש, וע"כ מי שמכבדם

ומחזק ידיהם ומעודד אותם ה"ז דומה לזכות

שהיה לממרא ששרתה שכינה בחלקו.

ויש להוסיף שגם כאשר מכבדים את אלה

שכולם מבזים אותם מפני שהם סרים מהרע

ה"ז מצוה גדולה כמבואר בגמ' שצריכים לכבד

עושי מצוה, והנה כתב רש"י בתוכחה של

פרשת בחקתי (כ"ו ט"ו) עה"פ ואם באלה תמאסו

וגו' שהכוונה ששמאסים באחרים העושים

מצוה, וכתב ע"ז רש"י שזה הרע יותר מכולם

מכל שאר עבירות החמורות שנזכרו לפני זה

בפרשה ע"ש, וא"כ יש ללמוד מזה שכמו"כ הוא

בהיפוך, מצד הטוב שמכבד את אחרים

העושים ה"ה יותר גדול מכולם ואפילו מעושי

מצוה, וכמו שמצינו בגמ' כבוד תורה עדיף אפי'

מת"ת (שהוא כנגד כולם) וכש"כ מי שמכבד בשעה

שאחרים מזלזלים בעושי תורה ובן של ק"ו

כשהמכבד ג"כ מקבל זלזול ובזיון מאחרים

מפני שהוא מכבדם ה"ז גדול פי אלף ויותר בלי

שיעור^ה.

ויש ללמוד מענין זה שיש לאדם להדר אחרי

י"ט וכמובן שהעידוד היום א"א להיות באותם המלים

שאמר ממרא לא"א שאל יפחד אלא כן יכבדו כולם את

מצותו ככל' כי הרי היום בזמינו ה"ז מצב של יראי חטא

ימאסו "וסר מרע משתולל אלא יחזקו באופ"ז שיאמר לו

שעוד מעט יתבער כל השקר מן העולם ויתגלה האמת

אזי יבשו לנוצח כל פועלי און ויתהללו ויתכבדו לנצח כל

ישרי לב.

ה ומסברא י"ל שזה גדול יותר מהעושה עצמו, א'

מטעם הנ"ל כמו שמצינו שכבוד תורה עדיף מצות, ב'

ע"פ ההגיון כי הרי בשלמותו שיש לו להשתתף בהרי

הוא מרגיש שחייב לעשותו ולעשה את המעשה הרי

כמשאחז"ל הוי עז כנמר ולא יתבייש מפני המלעיגים

משא"כ זה שבא לחזק ולכבד הרי יכול לומר לעצמו

(ובדאי היצה"ר אומר לו כך) מה לו לצרה זו להתגרות עם

הלצים ולהתבזות עבור השני ועבור מצותו של השני וכו'

מה הוא יריחו ממצות השני ועל כן ה"ה צריך להתגברות

וחיזוק גדול נגד יצרו כדי שיוכל לכבד את השני וע"כ הרי

זה עולה על העושה ושכרו גדול בלי ערך וסוף.

^א ובספה"ק מבואר עוד טעם יותר פנימי והוא שמכיון

שע"י מצות מילה נתעלה למדרגה יותר רחמי וכמ"ש לו

ד' ית' בציווי מצוה זו "התהלך לפני ויהיה תומכי" וע"כ

נעשה יותר מופשט ומרוחק מהעוה"ז גשמי וכמו"כ

מאנשי העולם וע"כ חשש שלא יוכל להתחבר עמהם

ולקרבת ע"כ לד' ית', והיינו שדא לא עצמו אלא על

אנשי העולם.

^ב ולטעם הפנימי הנ"ל (בהערה א') שמכיון שיהיה א"א

יותר מופשט מהעולם לא יוכל להשפיע עליהם על זה

מתוך בספה"ק שפ"א שבאמת אדרבה השפיע עוד יותר

אחרי המילה כי ע"י מצות הסרת הערלה שעשה א"א

פעל גם הסרת הערלה אצל העולם כולו, וע"ז ממילא

נעשו כל אנשי העולם יותר מוכשרים לראות את האמת

כי ד' הוא האלוקים ומלכותו בכל משלה (וכך יהיה גם

לעת"ל כשיעביד ד' את רוח הטומאה מן הארץ יתקיים ומלאה

הארץ ידיעה את ד').

ויש להסביר ענ"ז כי הנה ענין הערלה שנמצא בכל

אדם וכמו"כ בחינת הערלה שנמצא בכל העולם היא

הקליפה המכסה מלכותו את כבוד מלכותו ית' בעולם,

וכך כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"י) שהאהבה לד' צריך להיות בדרגה גדולה שיגרום לו לאדם שישתולל עבור זה ומביא על זה הפסוק (משלי ה, יט) "באהבתה תשגה בה תמיד" (ע"ש ברמב"ם ובמפרשיו) והיינו שהשתוללות מתבטא גם בחצונית הגוף וכמ"ש אצל דהמע"ה שהיה מפזז ומכרכר בכל עוז וגו'.

ויל"פ ענ"ז בעוד אופן דומה לאופן זה בשינוי קצת, ונקדים קודם במה שנתלבטו במפרשים החל בזה"ק ע"ש, אם אברהם אבינו ידע והכיר בהם שהם מלאכים או לא (ועי' אהה"ק שהרחיב הדבור בזה).

ואפשר לומר לפשר ולהשוות בין כל הדיעות באופ"ז שמצד נשמתו בודאי הכיר וידע שהם מלאכים, ומצד גופו חשב שהם אנשים, ונסביר ענ"ז בס"ד לפי מה שהוא כך גם אצל כל אדם שנשמתו משיגה כל דבר רוחני אלא שבכ"ז אין ידיעה זו עובר ממנה ומגיע לגופו ולבו בגלוי, ולכן אין האדם משיג ויודע כל זה.¹

והנה כל דבר שנשמת האדם משיגה (אע"פ שאין האדם משיגו) ה"ז משפיע גם על לבו של האדם איזה הרגשה מסויימת, והמשכילים הראויים לכך הם יכולים להבין ע"י מה שהם מרגישים בלבם איזה רמיזא דחכמתא ממה שהנשמה משיגה.²

ה"ז מעיד עליו שאין בלבו האימה המבוקש לעומד לפני המלך, וע"כ ה"ה מגלה בזה לכל וזה ניכר ובולט שאין לו אימה המלך (בלבו) וה"ז יזלזל גדול בכבוד המלך כמובן כי ע"פ הנמוס היה צריך ליבוש גדול ולהסתר מב"ב, ועי' ברמב"ם שמבואר שעל האדם בשעת תפלה להעמיד עצמו גם בצורה חצונית גופו והתנהגותו כראוי לעמוד לפני המלך וביא"ד הוא כנאמר שאין זה כמרמה כלפי מעלה אלא ה"ז מתבקש כדי שלא להראות לזולו כלפי המלך להיות בולט שאין לו האימה המבוקש, וק"ל.

והנה הקהלות הספרדים והאשכנזים היא אצלם מקובל ונהוג תמיד שלא לצעוק ולהשתולל במשך כל התפלה ואפילו בפסוקי דזמרה וברכת ק"ש היו נאמרים בלי רעש אלא בנעימה לחישה, (חוץ משמוע"ה שההלכה מחייבת לאומרו בלחש גמור) ורק אצל קהלות התימנים כן אומרים שאר סדר התפלה בקול גדול וכן אצל מקצת האשכנזים היו חלק מן המתחסדים ועובדי ד' משמיעים קול רעש בשאר התפלה (חוץ משמוע"ה), ועי' בקונטרס ויכוחא רבה (שהוא מכתב מא' מתלמידי הקד"ל) שכתוב שם להסביר שמה שעושים תנועות ושאגות ה"ז רק כדי לגרש את היצה"ר וחיילותיו ולעורר את תרדמת החומר ולכבוש את המחשבות וזרות שמצד היצה"ר והחומר אבל אין זה חלק מהתפלה ואמירת פסוד"ז וכדו' ע"ש.

והנה יש להסביר הענין למה אין זה עכ"פ זלזול באימת המלך כמו שנב"ל, כי עיקר ההקפדה שלא יהיה נראה כזלזול בכבוד המלך היינו כאשר יעלה התפלה לשמים לפני כסא הכבוד בצורה זו כי שם מקום כבודו ובית מלכותו כביכול, אמנם כאשר האדם עושה זאת בכוונה שאינו חלק מהתפלה (אלא מטעם האדם) אזי כאשר יעלה למעלה לא יעלה חלק כלל וזלזול, משא"כ כשהצעות מכוונות כלפי היצה"ר, והתפלה עצמה מכוונת כלפי ד' ית' אזי הצעות יגיעו למקום שבשלחו דהיינו להיצה"ר והתפלה תגיע לקומה בהשקט ובשלווה חומריו וגופו עד

¹ ואע"פ שבדאי אין אלא זיזוק וטיהור חומריו וגופו עד שלא יהיה מסך להבדיל מנשמתו ועל כן היתה גם היא מסוגלת לקבל מנשמתה מה שהיא משיגה, עכ"ז אפילו אצל צדיקים שחומרם כבר מזוכך לגמרי בכ"ז עדיין נשאר איזה מסך כל דהו מצד הגוף שמונע ממנה להשיג כל מה שהנשמה משיגה, ולכן ישנם עדיין דברים שנשמתם משיגה ואינם עוברים לתוך גופם.

² אבל לא ניתן ענ"ז ביד כל אדם לפרש הרגישיו שמופיעים בתוך לבו, כי בודאי ע"ז יטעה מאוד ויעקם

מטבע האדם שלדבר שיש לו תשוקה וחשק גדול ה"ה רץ אליה ועושהו בזריזות, והנה כאשר רואה את הדבר הרי זה מלהיבו הרבה יותר להדבר' כי כח הראיה המוחשת הרי זה מעורר ומלהיב (לא רק רצון האדם בשכלו ומחו אלא) גם את ההרגש וחפץ הלב שזה חשוב מאוד אצל כל מצוה ועבודת ד' ית' (שחוץ מרצון ותשוקת השכל יש) לעשותה גם עם התלהבות וחשק והתרגשות הלב, ולכן כאשר ראה אאע"ה את מצות הכנסת אורחים לפניו שהיה כ"כ משתוקק אליה התלהב לבו להמצוה כ"כ עד שבכח זה שכח לגמרי שהוא חולה ואינו יכול ללכת וע"י ההתלהבות הזאת שמלא את לבו קבל כח לצאת ממטתו והתחיל פתאום לרוץ כאלו אינו חולה וכואב כלל.

וזה מה שהודיע לנו הכתוב במה שחזר לומר ער"פ וירא לפני שאמר וירץ לקראתם כדי להודיע לנו שהסיבה שגרם שהוא רץ לקראתם זה היה ע"י "וירא", שע"י שראה אותם קבל כח חדש ושכח לגמרי שהוא חולה ורץ אע"פ שלפני כן לא היה יכול לילך אבל עכשיו רץ לקראתם מכח ההתלהבות הזוהי ולכן הפסוק חוזר ואומר "וירא" סמוך ל"וירץ לקראתם" לרמז, שהראיה זה גרם לו שרץ לקראתם, (ולא רק שהיה הולך רגיל כאדם בריא אלא רץ כאדם משתולל).

שמיעה על חשיבות של איזה דבר הרי זה ג"כ מעורר רצון ותשוקה להדבר במחו ומחשבתו של האדם בכל' איננו דומה לראיה שעל ידה מתעורר כל החפץ והחשק בהרגשת לבו זה מה ש"הדמעה" כחור לך בשרי" ול"ה חשק לך לבבי או נפשי כי רצה לומר בזה שהתשוקה היתה מורגשת במוחש בלבו החומרי שזה נקרא "בשרי", ולזה אפשר להגיע ע"י ראייה יותר קל ממה שע"י שמיעה, וע"כ יכול האדם להגיע לבאהבתו תשגה תמיד.

³ כלומר שמעצמו משתולל בלי כונה וידיעה שעושה כך כי בודאי אין לעשות כך בכוונה, וכמבואר ברמב"ם גבי תפלה ויראה, עד כדי כך שאפילו להתנענע קצת בשמוע"ה יש מחלוקת בפוסקים אם לעשות כן או לא, וכמ"כ גם בשעת קיום מצוה מבואר בזה"ק שצריך להיות באימה ולכן יל"ה"ב שגם בשעת קיום מצוה עכ"פ אינו מהכבוד שישתולל בכוונה אע"פ שהשתוללות היא מטעם גודל האהבה* וכמו שפשוט הוא שאינו מן הכבוד להשתולל בשל שהאדם משרת את המלך אפילו אם זה מכך אהבתו אל המלך, מכיון שהרי צריך להיות עליו מורא המלך גם בשעה שמשרת לפניו, ושלא יהיה מתנהג כאלו המלך הוא חבירו שהוא שוה בשוה עמו שאינו פגיעה בכבודו אם ישתולל בפניו גודל אהבתו אליו וק"ל.

ומובא על האר"י ז"ל שאפילו בפסוקי דזמרה לא היה מרים קולו מחמת אימתו וכבוד השכינה, ובש"ק היה מרים קולו קצת, ומסופר על הדברי חיים כשהיה צעיר והיה צולע על א' מרגליו והיה לו כאבים מזה ובשעת תפלה היה משתולל מהתלהבות והיה קופץ ורוד על הרגל הכאוב, ואמרו בקשה מרבו שיעזוב רגל שכל הפחות ירקד עם הרגל השני ולמה הרי הוא קופץ דוקא עם הרגל הכאוב, וענה לה רבו אם הייתי יודע שהוא יודע שהוא רוקד לא הייתי מניח לו כלל לרקוד אלא הנני יודע שאינו יודע כלל שהוא רוקד וא"כ איך יוכל לשמור ע"ע עם איזה רגל לרקוד, ואכמ"ל.

⁴ יאע"פ שמבואר בזה"ק שכל מצוה צריכה להיות נעשית בדחילו ורחמי גדלי' גם בימא וגם אהבה וב' מצות הללו הם החרמי גדלי' (ב' כנפים) שמעלים את המצוה לשמים, עכ"ז צריך להיות האהבה בצורה שאיננה סותרת ומבטל את היראה (וכמבואר בהמשל ממשרת את המלך), ואפילו מי שבין כך אין לו בלבו האימה והיראה המבוקשת בשעה שעוסק במצוה או תפלה וכדו' אל יחשוב מכיון שה"ז לא מוריד מהיראה אם כן לפחות יפעל במדת האהבה בשיאה, והתשובה לזה הוא כך, שמכיון שעל פי טבע הדברים הוא שהאימה שבלב האדם מונע את ההשתוללות החצונית לכן כאשר האדם משתולל

ענ"ז שכאשר רואים אדם שעושה מצוה שצריך התאמצות לעשותה או שיש בה נסיון לעשותה ומכש"כ אם זה מצוה שיש מרגנים אחרי העושה אותם, מצוה גדולה לומר לו אפילו דבור א' של חיזוקי ובה נעשה האדם כמו שותף במצותו ויקבל ג"כ שכר עליה שיהיה נעשה שותף בשכרו בעוה"ב וכמו כאן שבשכר שנעשה ממרא שותף למצות מילה כן נעשה שותף גם להשראת השכינה שקבל א"א בשכרה ושרתה שכינה במקומו ובודאי קבל ממרא ע"כ רושם מזה'.

ואפילו יותר מממרא כי שם לא היה צריך א"א לעצתו ועידודו משא"כ בענינינו שיתכן שבאמת יהיה זה לצורך שע"כ ימשיך האדם הזה לעשות המצוה ובלעדי זה אולי לא יעמוד בנסינונו בהמשך הזמן והיה ח"ו נמנע מהמצוה כנ"ל, ולכן יש לומר לו מלה של חיזוק ועידוד, ואשרי מי שמחזק ידי הסרים מהרע והעושים מצות ד"ה ועליו נאמר ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.⁵

"וירא וירץ לקראתם וגו'" (שם) בפרש"י (הקשה) מהו וירא וירא ב' פעמים וכו' ע"ש.

ואפ"ל ולתרוץ קושיא זו בדרך זו שהנה כאשר האדם רץ לדבר מצוה הרי זה מוכיח על השתוקקות גדולה שיש לו להמצוה שכן הוא

¹ כמו שמצינו שד' ית' החזיק בידו של פנחס מכיון שרנו אחריו ועל כן עלינו להתדבק במדותיו ית' וללכת בדרכיו כמו שדרשו חז"ל מפסוק והלכת בדרכיו.

² ופשוט הוא הדבר גם מסביר שמכיון שבדבר שמומרא לא"א להמצוה בזה גם עשה חסד עמו שסייע לו להשיג (השכר שהוא) השראת השכינה, ובעבור החסד הזה מגיע לו במדה כנגד מדה גם מאותו ענין שגרם לו לא"א כמבואר ע"ז בחז"ל (... שכל מי שעושה חסד עם השני נעשה לו א"כ (בשכרו) גם אותו חסד עצמו, ולפ"ז פשוט הוא שכמ"כ הוא גם בחסד רוחני שגורמו להשני, וכמאמר.

³ ובזה יל"ה"ב מה שקבל פנחס שכר שיהיה הוא המלאך המבשר בשורת הגא"ש (עי' תרגום יונתן שם) שאינו מובן איך זה מדה כנג"מ, אמנם ע"פ הנזכר יל"ה"ב שמכיון שאז יהיה המצב שכל ההולכים בדרך הטוב ושבזכותם ימשך הגא"ש יעבור עליהם כמו שעבר על פנחס שכל השבטים היו מבזים אותו כמו שפרש"י, לכן הוא מסוגל לחזק רוחם כמו שהוא קבל חיזוק מאת ד' ית' וזהו החיזוק שיתן להם שיבשר להם הבשורה ויגלה להם מה שיזכו לשכרם על משרת נפשים שעל ידם ימשך הגא"ש וזה לחיזוק היותר גדול שיכול להיות, ובשורה זו אין צריך להיות דוקא בצורה של קול ודבור שישמעו באזנם (אע"פ שגם זה יהיה בג' ימים האחרונים לפני ביאת המשיח בב"א) אבל כלול בזה (בבשורת הגאולה) גם שישפיע תוך לבם רוח תנחומין שיבינו ענין זה וזה יחזק את רוחם.

ואיתא בספה"ק (מאור...) שכשאדם מבשר להשני בשורה טובה מתלבש בו ניצוץ מאלה"נ, ע"כ, וה"ז דומה למה דאיתא בגמ' כמה פעמים בשעה שא' אמר דבר בדב"ת אמרו לו משה עמרם בשרת, ופרשו במב' דבר שבשעה שא' אומר חידוש וגילוי בתוה"ק ה"ז בא ע"י נשמת מרע"ה (כל' ניצוץ מנשמת מרע"ה) שמופיע ומשפיע בנשמת האומרה, הרי לנו מזה שאילה"נ הוא הממונה על כל בשורה טובה וזה נעשה תמיד על יד.

⁴ וכמו שזכה ממרא בזכות שחיזק ידי אאע"ה זכה להשראת השכינה בחלקו כמ"כ, יזכו כל אלה שתשרה שכינה בביתם ויבנה עמיה ידיהם, וגם שותף להשתבאר לעיל שלכן זכה ממרא לזה כי היה שותף להנשמת השראת השכינה לאאע"ה כמ"כ י"ל בזה שאלו שגורמים לאדם שמחה יותר במצותו ה"ז גם גורם להעושי המצוה השראת השכינה ולכן במדה כנגד מדה הם גם זוכים להשראת השכינה, וזה יל"פ בפסוק שהזכיר כאן באלוני ממרא שזה בא לומר שגם ממרא קבל בחינה של השראת השכינה בזכות מה שגרם לא"א יותר השראת השכינה במצותו וזה כדי ללמד לכל אדם ענין זה כמבואר.

⁵ ועל זה נאמר אינו דומה שמיעה לראיה כי אע"פ שע"י

וענ' דומה במקצת למה שגילו לאחרונה המדעים שיש ענין הנקרא מתחת ההכרה כלומר שהאדם יודע או מרגיש איזה הרגשה בעומק לבו אבל אין הענין גלוי לידיעת האדם וזה גורם לו בלבול כל מיני מחשבות וסטיות לדברים מסויימים כגון שיכנס בלבו שנהא כלפי בן אדם מסויים או אהבה או קנאה וכן כל מיני ענינים והאדם לפי תומו חושב שהסיבה שהוא רואה בעיניו זה מה שהביאו לזה ואין זה האמת אלא שזה נובע מאיזה הרגשה אחרת לגמרי שנמצא בעומק לבו מתחת הכרתו, ולפעמים לא ירגיש בכלל שיש לו שנהא או קנאה על השני אלא שיוצא לו תמיד במחשבתו לדון את השני הזה לכף חוב וכדו' והוא בתומו חושב שכך הוא מפני שהוא רואה את האמת כך אבל באמת ה"ז טעות אלא שהשנהא שבעומק לבו גורם לו לראות הדבר כך, וזהו ענין השוחד שאסרה תורה מפני שמסלף דברי צדיקים ומעוור עיני חכמים.

ועפ"י יש לבאר אצל אאע"ה שנשמתו ראתה והשיגה שהם המלאכי אלקים והשיגה ג"כ שהם המלאכים שנבראו ממצוות הכנסת אורחים שעשה עד עתה ועי"כ השיגה נשמתו דרגת מצות הכנסת אורחים שעשה תמיד שהיה גדול מאוד וראתה את אור המצוה והפעולה והתקונים שנעשה בעולמות העליונים ע"י מצוות הללו ועי"כ נתרגשה ונתלהבה מאוד לקיים עוד יותר מצוה זו, והרגשתה זאת עברה לתוך לבו של א"א ג"כ בשעה שראה את המלאכים (בדומה למה שמצינו בחז"ל ענין כזה במ"ש אע"ג דאיהי לא חזי מזליה חזי) ועי"כ מכח גודל אור המצוה ששרתה עליהם קבל אאע"ה תשוקה גדולה חדשה ביתר שאת למצות הכנסת אורחים עד שמגודל התשוקה שבלבו לא הרגיש כאבו כלל ושכח לגמרי מחליו כי השתולל מכח גודל התלהבותו עד שהיה בבחינת התפשטות הגשמיות ומכח האור של המצוה ביחד עם האור השכינה ששרתה עליו יצא מגדרו על כל גדותיו שמגודל

דברים שיכולים לגרום נזקים גדולים ח"ו.

י' ומי שקשה לו לשמוח בשעה מסרגיש את היגיעה והצער כי אין השכל שלו פועל אצלו מספיק חזק להתגבר על ידה על הרגשותיו ולהיות שמח (עם התועלת שהוא מקבל) ואפילו בשעת הצער בכ"ז לפחות אחרי ישיסיים את המצוה וטייחיה והצער כבר עברו אז יפעיל את השמחה בלבו שזה יצטרף למפריע למעשה המצוה (ולהפרישות מהעבירה) ויעלה ערך המצוה.

ובכדי שיהיה לנו מושג גודל השכר שאדם מקבל על מניעה ופרישות מעבירה (כלומר לא רק שחוסך מעצמו עונש על העבירה אלא גם רוכש לעצמו שכר מרובה) כדאי להעתיק לשון רש"י (ויקרא ה' י"ז) וז"ל, רבי יוסי אומר אם נפשו של אדם שואף על צדיקים צא ולמד מאדם הראשון שלא נצטווה אלא על מצוה אחת ועבר עליה ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו, וכי איזו מדה מרובה של טובה או של פורענות הוי אומר מדה טובה (ועל כן) אם מידת פורענות המועטה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו מדה טובה המרובה היושב לו (שפורש) מן הפיגולין והנתירות והמתענה ביום הכיפורים על אחת כמה דומה שיהיה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות עי"כ.

י" ואלע"פ שהיה אפשר לתרץ בדרך פשוט שהנה כאן ה"ה הפעם היחיד שהתורה מזכירה הכנסת אורחים של א"א וע"כ יש ללמוד ממה שעשה כאן על הכלל כולו שבדאי עשה מצוות עתה בדרך שהיה מנהגו תמיד שהמים היה מגיש ע"י שליח, ולכן דרשו חז"ל הכל על עובדא זו שבכאן עם המלאכים, כך היה אפ"ל לכאורה אמנם משמעות פשוטת לשון הגמ' שאמרו שם כל מה שעשה "למלאכי השרת" (בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו וכו' וז"ל סתם כל מה שעשה א"א בעצמו (או להאורחים) אלא

חביבות ועריבות המצוה קבל גופו כח אדיר ונחלץ מחליו עד שתוך רגע כמימרא היה מסוגל לרוץ לקראתם וזה מה שחזר הפסוק לומר פעם ב' "וירא" כדי להסמיק ל"וירץ לקראתם" לרמז בזה שהראיה הזאת (שיוכל לקיים מצות הכנס"א) היא שגרמה ופעלה שיוכל לרוץ (וירץ לקראתם) שע"י "וירא" (מה שראה) נעשה וירץ לקראתם וגו'.

וכמו"כ ענין זה אצל כל אדם שכל מצוה שהוא עושה גורם תיקון גדול והשפעה גדולה לכל העולם כולו ואם היה זוכה לראות האור והפעולה הגדולה שנעשה בשמים ממצותיו היה בודאי שש ושמח במצותיו עד בלי שיעור ואפילו מצוה שנעשית באופן היותר פשוט עכ"ז הפעולה הרוחנית שנעשית על ידיה אפילו אם יהיה יותר פשוטה ה"ז גדול בלי ערך כלפי המושגים הגשמיים ולכן יש לשמוח אפילו על מצוה היותר פשוטה שאדם זוכה לעשות יותר ממה שישמח על כל הון הגשמי שבעולם, וגם על מצוה שנעשה בדרגה הפשוטה ביותר נאמר מפז ומפנינים יקרה, ועל כן יכול האדם להיות בשמחה כל היום כולו אפילו על מצוה א' היותר קטנה שעשה באותו יום, ויל"ד שעצם השמחה שהאדם שמח במצותו בין בשעת מעשה המצוה בין אח"כ ה"ז מעלה את איכות המצוה באופן בלתי מושג לנו ועמש"כ באורחות צדיקים (...) שהעושה מצוה בשמחה שכרו פי אלף ממי שעושה מצוה בלי שמחה, ע"ש.

ויל"ד שהתלהבות והשמחה של מצוה מוסיפה לא רק את השכר אלא גם האדם מתעלה מאד ע"י שמחה של מצוה ומבואר בספר הכוזרי שהאדם מתעלה משמחה של מצוה (כמו שמחת שבת וי"ט וכדו') לא פחות ממה שמתעלה ע"י צום ותענית (וכמובא בספרינו כוחה של תפלה), וידוע מה שאמר האר"י הקדוש על עצמו שכל הדרגות הגדולות שהגיע אליהם

תפסו ככונה מלאה"ש להדגיש שדוקא זכות עובדא זו שעם המלאה"ש זה מה שגורם השכר לדורות), משמעו הוא שהשכר לדורות היא דוקא על מה שעשה עתה עם המלאכים. ^{יז} הנה מבואר בספרי מוסר שכל דבר טוב ומצוה שנעשית ע"י האדם בלי שום כבישת יצרו אלא מצד טבעו אע"פ שהדבר שנעשה הוא משובח ומהולל עכ"ז לא מגיע הלילול ושבח להאדם על זה מכיון שלא השקיע בה עבודה ע"י כבישת יצרו אלא ה"ז נסח חשוב שיש לו, אבל שבחו של האדם הוא על עבודתו בטירחא וכבישת טבעו ומדותיו ויצרו, ע"כ, והנה ידוע מש"כ בחוה"ל (...) שאין לעשות חסד מכח רחמנות נשים כלו' מטעם רכות לבו, (אמנם לכאורה מי שמשקיע בה כונה לעשות את הדבר לשם מצות הבור"ה ממכלל בעשייתו ויחסותו ושמחה של מצוה ה"ז כבר יוצא מזה, אפס עדיין יחסותו לו במצותו החשיבות המלאה שהוא לכבוש טבעו במצותו).

אמנם אפשר למצוא עצה גם למי שטבעו לעשות חסד שיחד עם מצות הצדקה יעשה כבישת טבעו והוא שתמיד בשעה שנותן צדקה לעני אחרי שהחליט בדעתו כמה שרוצה ליתן לו וכמה שקל לו ליתן מצד מצבו הכלכלי והכספי יוסיף עוד קצת יותר מסכום הזה באופן שיהיה צדקה קטנה לו, או למשל כשהחליט שרוצה ליתן צדקה לאשה עני, ולפי דרכו של העני מספיק שיתן לו מחר וכדו' ואין שום צורך ליתן לו עתה תומ"י וגם ה"ז טירחא יתירה בעבורו ליתן אליו עתה או שעכשיו קור גדול בחוש וכדו' ומחר יהיה יותר קל בעבורו ליתן או שבין כך יפגשנו אז ילך דוקא עתה כדי שיהיה בזה שבירת טבעו ויצר של עצלותו וכדו' ובה שיש חשיבות המצוה בשלימות הגמור, ועוד לפעמים מגיע עני לבקש צדקה בזמן שהוא טרוד ואין לו אז סבלנות ולכן אומר לו במתח לא עכשיו אמנם העני ילך ממנו בפחי נפש ושוב, על כן

היה בזכות שמחה של מצוה שהיה מרבה בה. ויל"ד שענין שמחה של מצוה איננה נהוגת רק בקיום מצות עשה אלא גם בקיום מצות לא תעשה שאדם פורש מעבירה (וכ"ש כשיש לו נסיון מהיצה"ר וצריך להתגבר בכח נגדו) גם בזה יש לו לאדם לשמוח בה ויתכן שהשמחה בזה היא אפילו יותר ממה שיש לשמוח על קיום מצות עשה מכיון שזה בא לו יותר בטרחה ויגיעה וכפי מה דאיתא באבות דר"נ (ג' י') וז"ל, טובה מצוה אחת בצער יותר ממאה מצות שלא בצער עכ"ל, ומכיון שכך לכן כל קיום מצות לא תעשה ופרישות מהעבירה שיזדמן לאדם ע"י טרחה ויגיעה יש לו לשמוח עוד יותר ממה שיש לו לשמוח בקיום מצות עשה בפחות טרחה"י.

"יקח נא על ידי שליח" (רש"י י"ח ד')

מובא ברש"י והוא מגמ' (ב"מ פ"ו:) שכל הפעולות שעשה אברהם אבינו בהכנסת אורחים קבל שכר להכלל ישראל לדורות העתידים, ואופן קבלת השכר היה לפי האופן שעשאו ולכן מה שהגיש להאורחים בעצמו דהיינו הלחם (כמש"כ "ואקחה" פת לחם) שילם לו הקב"ה לבניו שקבלו מן ע"י הקב"ה בעצמו, והמים שהיה ע"י שליח (כמש"כ "יקח" נא מעט מים שמשמעו ע"י שליח) שילם הקב"ה לבניו ע"י שליח. ויש להבין למה דווקא על מעשה זה מצינו ששילם לו הקב"ה שכר לדורות העתידים הלא כל ימיו היה מקיים מצוות הכנסת אורחים וא"כ למה כל השכר לדורות היה מדוד דוקא לפי הכנסת אורחים שעשה עכשיו ואיפה השכר של כל המצוות שעשה עד עכשיו בכל השנים, וענ"ז צ"ב"י.

וביאר הענין י"ל כך כי הנה מצות הכנס"א שעשה א"א עתה היתה עולה על כל מצוות הכנס"א שעשה עד עתה מכיון שעתה עשה המצוה בטרחה ויגיעה גדולה שהיה חולה ומצטער כמבואר בפרש"י וידוע מה דאיתא באבות דר"נ (ג' י') וז"ל טובה מצוה א' בצער"י

יבטל טבעו ומתחו ויקבלו בסבר פנים יפות ולפחות יפייסו במלים רכים וטובים ויאמר לו לבא להמשיך מחור וכדו' וכך יוכל למצוא עוד כל מיני דברים שהאדם דש בעקבו ואינו מרגיש במה שהוא פוגע באחרים ובמדותיו ובנפשו במשמים יתבעו עלבונם ממנו, אמנם השם לב לזה ויחפש במה יוכל לכבוש טבעו ימצא הרבה לתקן ודברים שבהם יוכל לכבוש טבעו ולקנות עולמו בס"ד.

עוד כתוב בספרי מוסר שמי שאין צריך לכבוש טבעו מפני שכבר זיככו וכבשו ומכח זה הגיע לטבע הנדיבות איז מצותו כן רצוי וחשוב אע"פ שעכשיו ה"ז כבר טבעו לעשות חסד בכ"ז ה"ז רצוי וחשוב מכיון שזה הגיע לזה מתוך כבישת יצרו וזיכוכ טבעו, ע"כ, ויש להוסיף שעכ"ז אם האדם יוסיף בכל פעם איזה כבישת יצרו בשעת קיום המצוה ה"ז יוסיף מאוד לחסד המצוה.

[הוספת המעתיק, שמעתי מבן אדם מחז"ל שהיה הרב ור"מ דפונביץ' מגיע אל עירו כל שנה והלך לאסוף כספים עבור ישיבתו, והיה שם איזור של עשירים אמנם כל א' היה גר רחוק א' מהשני וראה שהרב הולך רגלי מבית עשיר לשל השני וזה לוקח ממנו זמן וטירחא והציע שיקחנו עם אוטו ולא הסיפור בשום אופן כי רצה שייגיע לו מצותו בטירחא, ע"כ, וחסידים רבים שיתן להם בעל אג"מ שהיה צריך לעבור דירה והציעו לפניו ב' דירות אשר א' מהם היה קרוב למקום ישיבתו ובית תפלתו והב' היה מהלך רב משם, ובחר בדירה הרחוקה ואמר הטעם כי בכך יהיה לו יותר שכר הליכה.

עוד סיפור שמעתי מבעל האג"מ כאשר היה עדיין אבוק שפעם הלך למסור כסף עבור איזה דבר מצוה והגיע לאיזה סוחר עשיר והיה צריך לחכות שם עד שהעשיר יתפנה אליו וביני לבין יושב שם ולמד מתוך גמ' והכסא שם היה נמוך (או גבוה) מהשלחן והיה צריך

שנתב"ל ולכן קבל דוקא עתה השכר לדורות הבאים מה שלא קבל עדיין ע"ע.

והנה ענין הנזכר שאפשר להעלות מצוה שכבר נעשתה לדרגה יותר גבוהה יש להסביר הענין לפי מה שמבואר בספח"ק שהמלאך שנברא מכל מצוה יש לו בחינת נשמה וגם בחינת גוף שהוא הלבוש לבחינת נשמה שלו, וממעשה המצוה נברא הגוף של המלאך ומהכונה והשמחה והתלהבות נברא בחינת נשמת המלאך, ודרגת נשמת המלאך הוא לפי גודל המחשבה והלב שהכניס האדם בהמצוה בשעת עשייתה, והנה כמו אצל בן אדם הגוף שלו נשאר לתמיד כמו שנולד ואינו משתנה בכל ימי חייו, אמנם הנשמה יכולה להשתנות לקבל תוספת אור (בבחינת עיבור וכדו') או גרעון מאורה ח"ו, כמו"כ אצל המלאך הנברא מהמצוה אפשר להוסיף לבחינת ודרגת נשמתו תמיד, וזה ע"י שהאדם אפילו אחרי המצוה מוסיף במחשבתו כונה יותר מעולה להמצוה שכבר נעשה כמו יותר התלהבות ושמחה של מצוה בלבו או יותר געגועין ותשוקה בלבו להמצוה (כלו' לעשות אותה עוד פעם ביותר כוונה וכדו'), או שמצטער בלבו על המצוה על שלא עשה המצוה ביותר כונה וביותר שמחה או ביותר דקדוק המצוה ושלימותה.

והנה הכלל הוא כמשאחז"ל חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אמנם סוכ"ס חסר במצוה זו מעשה המצוה וא"כ איך תהיה נבראת גוף המלאך של המצוה, על זה כתוב בספח"ק נ"א (... שד' ית' לוקח מעשה מצוה מאדם פשוט ע"ה שעשה רק מעשה ולא הכניס מחשבה כלל

להמצוה מזה שהיה לי עד היום, על כן הנני מבקש שתשוקה זו אני ארגיש תמיד בכל פעם שקיים מצות הכנסת אורחים, ובזה מתורץ קושיית המאור עינים כאן שהקשה איך היה ה"א שבשעה שיקיים מצות הכנסת אורחים תסתלק ממנו השראת השכינה שהיה לו עתה, כי בודאי שלגבי השראת השכינה אין נפק"מ אם ישאר במקומו או ישנה מקומו ללכת למקום אחר לקיים המצוה כי השראת השכינה שורה על האדם ואינו תלוי בקביעת מקומו (אלא שבכ"ז התחיל ההשראה במקומו של מרמא מפני זכותו כמו שפרש"י), ולפי האמור יל"ת בד"ר עכ"פ שהכונה היא שאפי' אחרי הסתלקות השכינה תשאר התשוקה לתמיד וכמבואר.

ואע"פ שלפ"ז היה צריך לומר אל נא "יעבור" משא"כ לשון "תעבור" משמעו על השכינה, יל"ב כך כי התשוקה הזאת שהרגיש עכשיו הופיע לו לא רק על ידי מניעת קיום המצוה אלא גם בידד ע"י השראת השכינה המיוחד שקבל עכשיו שלא היה עדיין לפנ"ז כמבואר באהחה"ק (ע"ש), וזה מה שבקש שתמיד כשיקיים מצות הכנסת אורחים ימשך לו השראת השכינה בדרגה של עכשיו ועי"ל ימשך לו שוב תשוקה כזאת להמצוה כמו שהוא מרגיש עתה.

ובהאמור יל"ת מה שאמר בלשון עבר כי על כן "עברתם" משמע שכבר עברו, הלא לא עברו עדיין וא"כ ה"ל"ל בל' הווה על כן אתם עוברים על עבדכם ולפי האמור יל"פ שלכן דבר בלשון כזה (אע"פ שאין זה לפי דקדוק הלשון כלפיהם לפי מה שחשב שהם אנשים עכ"ז דבר כך כמיוון) שכיון של מצוה שעבר עליה היום בלי לקיימה וכיון דבדבריו לדבר גם אל המלאכים של המצוה כמו שמדבר אל המצוה כי ה"ז דבר א', וכפי שמבואר בספח"ק שכן היא מדרך הצדיקים שבשעה שמדברים אל בני אדם מכוונים בדבריהם גם כלפי מעלה.

ויש לנו ללמוד עי"ז ממעשה אבותינו שתמיד כשאדם מרגיש בהזדמנות של מצוה שמתעורר תשוקה בלבו יותר מברגיל ע"י איזה סיבה שתהיה, יש לו להתפלל תומ"י שתמיד בכל מצוה שיעשה יהיה לו אותה התשוקה ולא פחות ממנה.

הראויה ה"ז מעלה גם כל אותו המצוה והתפלה והלימוד שעשה עד עתה שלא בדרגה הראויה, וכמו"כ כאן אצל א"א שבמצות הכנס"א שעשה עכשיו בדרגה יותר מעולה ממה שעשה ע"ע בזה העלה כל מצותיו (של הכנס"א) שעשה מקודם לאותה דרגה שעשה המצוה עתה, ולפ"ז יל"ב שמה שקבל א"א עתה שכר לדורות הבאים היה באמת גם על כל מצות הכנסת אורחים שעשה ע"ע אלא שנמדד לפי איך שעשה מצוה זו עתה מכיון שזו היתה הדרגה שהעלה כל מצותיו שבעבר אליהם כמבואר.

ועי"ל פ' באופ"א קצת שהנה ערך איכות כל מצות נמדדת **(א)** לפי היגיעה והטירחא **(ב)** לפי כוונת הלב שהאדם מכניס בהמצוה דהיינו האהבה וההתלהבות **(ג)** התשוקה והצמאון שבלבו לקיים המצוה, והנה ע"ע נתבאר חשיבות המיוחדת שעשה א"א במצוה זו ע"פ ב' פרטים הראשונים, והנה כמו"כ יש להוסיף לבאר ע"פ פרט הג' והיא ענין הצמאון והתשוקה, כי הנה כשהאדם רוצה לעשות מצוה ונמנע ממנה לאונסו ע"כ נתרבה גודל תשוקתו אליה וכמשאחז"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו כלו' שכאשר אין לו האפשרות לפעול מה שהוא רוצה אז הרעבון הוא הרבה יותר מכאשר יש לו האפשרות ולכן עתה ע"י חוס היום שגרמה מניעת מצות הכנס"א ע"כ גדלה צמאונו של א"א להמצוה הרבה יותר מבשאר הפעמים שהיה לו האפשרות לקיימה ובה עתה ערך המצוה שעשה עתה וגם ה"ז העלה את כל שאר מצות הכנסת אורחים שעשה ע"ע לדרגה זו וכמו

יותר ממאה מצות שלא בצער, עכ"ל, ומכש"כ בצער גדול כזה שזה היה כעין מסנ"פ ולכן היה מצוה זו נחשבת לדרגה היותר גדולה שיכולה להיות ועולה על שאר הכנס"א שעשה עד אז, ולכן דוקא על מצות הכנסת אורחים זו שעשה עתה קבל שכר לדורות העתידים ולכן דוקא במצוה זו נמדד השכר לדורות במדה כנגד מדה וק"ל.

ועי"ל פ' ענין חשיבות המיוחדת שהיתה במצוה זו דוקא מטעם אחר, והוא שבמצוה זו הוכיח את גודל אהבתו לקיים מצות ד' ית' כי הרי עתה לא היה מחוייב בכלל בהמצוה שהרי היה באמת אנוס מלעשותה מתרי טעמא **(א) מפני מצבו הקשה **(ב)** מפני שלא היו בנמצא אורחים **(עוברים ושבים)** מפני החוס כמבואר בפרש"י, ובכ"ז לא רצה א"א לוותר על המצוה ורדף אחריה בכל שארית כחו ולכן הושיב עצמו פתח האהל שאולי בכל זאת יזדמן איזה עובר ושב כמש"כ רש"י מפני שהשתוקק כ"כ שיזמין לו ד' ית' מצוה זו **(משא"כ בשאר הפעמים הרי הזדמן המצוה לפניו)** וה"ז מראה על גודל האהבה לעבוד את ד' ית' ולקיים מצוותיו מעל כל ההגבלות ומטעם זה היתה מצוה זו חשובה יותר מכל השאר ושכרו יותר בהרבה מכל שאר מצותיו".**

ועוד יש להוסיף ולאמר ע"פ מה דאיתא בספח"ק שכאשר האדם עושה מצות בלי כונה הראויה וכגון שמתפלל שלא בכונה הראויה וכמו"כ מי שלומד בדרגה של שלא לשמה, הנה כאשר אח"כ עושה ע"פ המצוה או תפלה או לימוד התורה"ק בדרגה יותר מעולה ובכונה

להטריח עצמו כדי לראות בהגמ"ל וכשהרגיש בזה הבעה"ב נגש אליו ורצה להנמיך או להגביה הכסא **(שהיה אפשר לסובבו להרימו להנמיכו)** כדי שיהיה יותר נח לו ולא רצה בשא"פ וטען אותו הבעה"ב שלא יהיה בזה ביטול תורה כי זה יקח רק כהרף עין לעשותו, ענה לו לא מפני חשש ביטול תורה ה"ה מסרב אלא מפני שלא צריכים ללמוד תורה"ק בצורה נוחה, ע"כ, וכשסיפר הלה את זה לפני הגאון הראש ישיבה ר"ש היימאן זצ"ל ענה ואמר מובטחני שיגדל לגדול בתורה, ע"כ].

ו ואע"פ שא"כ לא היה מחוייב בשום מצוה וכל מה שעשה היתה לפניו משורת הדין מכת אהבתו לד' ית' ולמצותיו אמנם הרי הוא קבל ע"ע לקיים כל התורה שעתיד הקב"ה לתת לאלו שיהיו נבחרים להיות עם ד', אבל כאן הוכיח עד איזה דרגה מגיע גודל אהבתו לד' ולמצותיו שהוא עד קרוב למסנ"פ ואפילו במה שאיננה עתידה להיות מחוייב ע"פ התורה"ק וזה באמת תכלית המצוות ועבודת ד' שתהיה נעשית מכת אהבה גמורה כמבואר בספרי מוסר הראשונים.

י וכמש"כ **(שמות כ"ה)** ועושה חסד לאלפים "לאהבי ולשומרי מצותי"*, והיינו אלה שעושים המצוה מאהבה, וכמו"כ יל"פ ולשומרי מצותי שומרי מלשון מחכה ומצפה להמצוה **(מלשון ואביו שמר את הדבר)**, מתי יבא לידי ואקיימנה וכמו שהיה אצל א"א וכו"ל, **(ומש"כ לאלפים משמע רק אלפים דור ולא לדורות עולם זה נאמר לכל שאר העושים בדרגת האהבה שהיגלה אבל כשה בדרגה האמור כזו אצל אע"ה שהיה גם מסנ"פ אזי שכר פירותיה משתלם לדורות עולם).**

***** ואע"פ שולל כל מצוה של גמילת חסדים איתא במשנה שאוכלים פירותיהם בעוה"ז ולא נזכר שזה דוקא כשנעשית במסנ"פ וכדו', היינו להעושה אותם לבד, אבל כאן המדובר על זה שעומד לכל הדורות העתידים וזה רק בשנעשית בצורה הנזכרת, ועי"ז היא במדה כנגד מדה שכמו שהמצוה שנעשית בלתי מוגבל דהיינו במסנ"פ או בתשוקה מעל להגבלת טבע האנושי ולכן פירותיהם הם ג"כ בלתי מוגבל ונמשכים לדורי דורות במדה כנגד מדה. "החילוק בין אהבה לתשוקה וצמאון היא כך, שאהבה

לדבר יוכל להיות מכח השכל דהיינו שעל ידי שהאדם יודע שדבר זה טוב עבורו או שזה מבריא או מרפא אותו וכדו' לבן ה"ה רוצה את הדבר ואוהבו ואהבה זו נקרא **(במלים אחרים)** רצון, משא"כ תשוקה וצמאון לדבר ה"ז ענין של הרגשה שבלב ובמילים אחרים תאוה שלכן מתאוה אליה מפני שה"ז ערב לחיך ונהנה גופו והרגשתו מזה ולכן בוחר בו ורוצה אותו וזה נקרא חשק, ובמילים קצרים יש לומר שחשק הוא הרגשה שבא מהלב ורצון הוא בא מהמח והשכל.

ובכדי להמחיש יותר הענין נתפוס משל כמו כאשר מחפשים מים לשתות ה"ז יכול להיות מצד ההרגש שהאדם מרגיש צמאון ולכן ה"ה מחפש מים לשתות למלאות תאוות לבו וצמאונו ויכול להיות שה"ז מפני שהרופא הזהירו שישתה מספיק שלא יארע לו חולי אם לא ישתה ועל כן ה"ה מחפש ורודף אחרי המים באהבה רבה ואע"פ שאינו צמא כלל.

וכמו"כ הוא בענין המצות שישנם אנשים שיש להם רצון לעשות המצות מפני שהשכל מחייבם לרכוש הרבה מצות כדי שיהיה להם הרבה שכר לעוה"ב, אבל אינו מרגיש צמאון ותאוה והרבה להם המצוה, וישנם אנשים שמרגישים בלבם תאוה וחשק ותשוקה וצמאון למצות ד', ומה שמבוקש מאתנו הוא שני הדברים הללו דהיינו רצון ואהבה מצד השכל וגם שיהיה לנו חשק וצמאון למצות ד' מכת ההרגשה שבלב, ובזה שיש לאדם חשק וצמאון אזי כאשר עושה מצוה עם הצמאון והתשוקה הזאת הרי חוץ מהשכר שמרויח על ידי המצוה ה"ז גם מזהב הגוף והחומר וגם ה"ז מעלה את האדם ומקרבו לד' ית'.

י ועוד י"ל שמאחר שנימול ונעשה מרכבה לשכינה הקדושה כמו שפרש"י **(ס"פ לך)** ע"כ נתעורר אצלו השגה במצוה ותשוקה למצוה הרבה יותר ממה שע"ע.

ועפ"ז יל"פ מה שאמר אברהם אבינו אל נא תעבור מעל עבדך, שהכונה שבקש על דרגת התשוקה שהרגיש עתה שזה לא יעבור ממנו אלא ישאר אצלו לתמיד וכך אמר א"א אני יודע שכל המניעה שהיה לי עתה ממצות הכנסת אורחים היה בכדי לעורר בלבי יותר תשוקה

והרי אין שום תועלת לאדם במלאך כזה שיש לו בחינת גוף בלי בחינת נשמה) על כן מעביר ד' ית' גוף זה של המלאך וממלא בתוכו אותו הנשמה (של מלאך) שברא האדם ע"י שחישב לעשות המצוה וע"י שניהם ביחד נשלם כל קומתו השלימה של המלאך, עשדה"ק.

והנה לפי"ז ילה"ב שאם יש לאותו אדם עצמו (שחישב לעשות מצוה) איזה מעשה מצוה שעשה פעם בלי כונה הרי במקום לצרף גוף (של המלאך) שברא אדם זר יקחו גוף הזה שברא הוא בעצמו ויצרפו אליה את הנשמה שבראו עתה במחשבתו הטוב, ופשוט הוא, ומכש"כ כאשר האדם מתבונן על מצוה שכבר עשאה בפחות כונה ומצטער ומתחרט על זה ומשתוקק בלבו מאוד שהלואי שהיה עושהו ביותר כונה ויותר שמחה וכדו' ובזה הרי פשוט שנשמט מלאך שנבראת ממחשבה זו תהיה נוספת למצותו הראשונה מכיון ששייכת למצותו הראשונה (או הראשונות) שעשה לפי"ז ותתעלה דרגת המלאך והמצוה לפי דרגת מחשבה הזאת השנית, וק"ל.

עכ"פ כפי המבואר כאן כך היה במעשה זו של אאע"ה שמחמת שנמנע ממנו עתה מצות הכנסת אורחים שהיה רגיל לעשותה תמיד התעורר בלבו תשוקה גדולה ביותר ממה שהיה לו תמיד למצוה זו כשהיה סיפק בידו לקיימה כנ"ל, וע"כ היה מצטער על כל מצותיו בעבר על שלא נעשו בדרגה יותר גדולה, וע"כ כל זה היה לו זכות שיתעלו כל המצות שלו מבעבר לדרגתו של עכשיו.

והנה איתא שכשדאם צדיק נצרך לאיזה דבר לפעמים (כש"א להדבר להיות נעשה ע"י בנ"א) נשלחים אליו אותם המלאכים שנבראו ממצוות שלו להיות לו לעזר למה שנצרך לו, ולכן שלח אליו ד' ית' המלאכים האלו שנבראו

ממצות הכנס"א שלו שעשה עד עתה כדי לזכותו בזה"כ שיעלה אותם"כ על ידי מחשבתו וכונתו עתה לאותו דרגה, נמצא שבקיום מצוה זו עם המלאכים הללו העלה את כל מצוותיו שבעבר לדרגה מעולה זו"כ.

ונמצא מבואר כמו שנתב"ל שהשכר הגדול שקבל עתה לדורות הבאים היה באמת על כל מצוותיו שעשה ע"ע אלא שעתה דוקא נתעלו לדרגה זו שעליה קבל שכר הגדול הזה.

והנה ממה שנתבאר כאן שע"י המניעה ממצוה לאנסו גודלת התשוקה בלב האדם להמצוה ילה"ב ששכל פעם שמזדמן לאדם מניעה מלעשות מצוה שהוא רוצה לעשות הרי זה בכדי שיגיע האדם ע"ז לתשוקה יותר גדולה למצות ממה שהיה לו ע"ע וגם הזדמנות להעלות כל מצותיו שבעבר לדרגה יותר גדולה ומי שאינו מבין ענין זה כשקורה לו איזה מניעה ממצוה או תפלה או לימוד תורה"ק ה"ה מצטער ומתאכזב ונופל ע"כ ליאוש כי ה"ה חושב שזה סימן שהקב"ה מרחיקו מכיון שאינו נותן לו הזדמנות לעשות את המצוה, אבל הוא אינו מבין שהאמת הוא דוקא ההיפך שמפני שהקב"ה רוצה לתת לו הזדמנות שיעלה את כל המצוות שלו ואת התפלות ואת הלימוד שלו כמו שנתבאר.

ומי שהוא תמיד דבוק באמונה ובטחון בד' ומאמין שכל מה שנעשה לו ה"ז תמיד רק לטובתו כמו שהוא באמת עיקר מצות הבטחון להיות דבוק בהשקפה ומחשבה זו תמיד ברציפות לא יפול ביאוש בכל מקרה שלא יהיה. **ואע"פ** שצריך להיות באמת מצטער על מניעת מצוה ולא להרגיע לבו בזה ולומר גם זו לטובה כמו בכל צער גשמי, בכ"ז צריך יחד עם

נשמה יתירה ששורה בש"ק הרי הוא מסוגל להתעורר ולהתלהב ביותר באהבת ד' ית' ובאהבת המצוות כי הש"ק משפיע לאדם יותר אהבת ד' כמו שהש"ק מתואר (בנוסח תפלת מנחה שבש"ק) "מנוחת אהבה".

וזוהו בעצם א' מסיבות הופעת המלאכים בש"ק כי אז הוא הזמן בעבורם לעלות למעלה לשמים כפי המבואר בספה"ק שכל הדברים מכל השבוע מימי חול מתעלים בש"ק, ולכן לפני שהם עולים באים להפרד מן האדם שבראם שהוא נחשב כמו אביהם כי אולי יזכו ע"כ שיעלה אותם עוד יותר, ואם הם רואים שהאדם אינו מוכן לזה כי לא הכין עצמו לקבל הש"ק כראוי הם תומ"י פונים והולכים להם כי אין להם מה לקוות עוד ממנו ולואי שלא יורידם ח"ו, ועל כן מבקשים מאתם שישארו אתנו למשך כל יום הש"ק כדאיתא שאם זוכה האדם והמלאכים מרוצים מהתנהגותו אזי הם נשארים אצלו לכל הש"ק.

ומה שבע"פ אותם בברכת צאתכם לשלום, בתחלת כניסתם אר"ץ שאנו רוצים שישארו לכל משך הש"ק כונתנו בזה הוא אדרבה דוקא מפני שאנו מבקשים שישארו לכל הש"ק לכן אנו מודיעים להם שאנחנו נדאוג שלא יהיו מאווכזים ונפגעים ח"ו מההתנהגות שלנו בכל משך הש"ק (כי כמו שהם עולים ע"י האדם בכונה טובה כך הם יורידים ח"ו אם האדם מתנהג בצורה לא רצויה בפרט כאשר הם נמצאים במחיצת האדם אזי כל מחשבה שלו פוגע בהם תומ"י) ועל כן אנו מבקשים אותם (או כמו מצייתים להם) שימשך בשלום בסוף הש"ק בלי שום נזק מצידנו אלא אדרבה ירוויחו ע"י כאמור.

¹² [הוספת המעתיק, ראיתי בספר ... מהרב דונר ז"ל מלונדון תירוש יפה על זה, כי אצל יצחק שיצא מאאע"ה ונולד בקדושה וטוהרה וכן גדל בביתו של אאע"ה בקדושה וטוהרה וגם התחנך לכן משחר טל ילדותו אין זה חידוש ורבותא מה שמסר נפשו (והרי כל יהודי היותר פשוט ג"כ מוכן לכן), אמנם אצל אאע"ה שנולד מתרח והגיע לזה בהחלט בכח עצמו לגמרי בלי שום סיוע

זה לעורר בלבו תשוקה יותר גדולה בלבו לזכות לקיימה והצער שמצטער על המניעה יהיה רק צער שנצרך לזה לעורר תשוקתו (כי ה"ז סימן שחסר לו עדיין בענין זה) אבל יחד עם זה יכניס שמחה בלבו על שד' ית' מזמין לו את זה בכדי להעלותו שייגיע באמת לדרגה המבוקשת, ובזה יחזק את רוחו ולשמוח בחלקו על זה שד' ית' דוחף אותו לעלות ולא נותן לו להשאר למטה, וזה מוכיח שהוא מאהובי ד' ית' וה"ז בבחינת מש"כ מש"ל ג' י"ב) את אשר יאהב ד' יוכיח, ובזה יהיה הצער בלי שום עצבות ויאוש, ויהיה תמיד שמח וטוב לב בחלקו וע"כ יהיה טוב לו בזה ובבא.

"עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה וגו'" (כב, יב) י"ש לתמוה למה לא נאמר לו כי אוהב ד' אתה שהרי לכאורה מעשה זו להקריב קרבן לד' את בנו האהוב לו כ"כ ה"ז נובע מגודל האהבה לד' שעולה אצלו יותר מאהבת בנו יחידו, וכן כל מסירת נפש נובע מכח האהבה וה"ז מצוה של אהבה כמש"כ ואהבת את ד' וגו' בכל נפשך וגו'. **וי"ש** לבאר הענין בהקדמת עוד קושיא שמקשים העולם למה נחשב זכות העקידה יותר לא"א ממה שליצחק"כ שהלא יצחק מסר בזה את נפשו לגמרי, ועוד צלה"ב מהו היתרון בזה כ"כ יותר מהנסיון של אור כשדים שאברהם אבינו עמד בה ומסר את כולו להיות נשרף עבור ד' ית' ואז היה זה עדיין לפני שנתגלה אליו ד' ית' ולפני שהשיג והכיר אאע"ה את בוראו והיה עדיין יחיד נגד כל העולם"כ, וא"כ אחרי כל ההשיגים האלה שהגיע אברהם אע"ה להם ואחרי השגות הגדולות באלקות שהיה לו אין הרבותא בנסיון העקידה גדול שיהיה נחשב כ"כ יותר מנסיון של אור כשדים בשעתה"כ.

מהוריו מגדליו ומחנכיו אלא אדרבה חינוך ההיפוך הגמור ומתוך התנגדות ומלחמה נגדו מכל סביביו ומכל העולם כולו והיה יחיד בעולם באמונתו והשקפתו וכמש"כ (ביחזקאל ל"ג כ"ד) א' היה אברהם וגו' זהו הזכות הגדול שעומד לנו לכל הדורות, עכ"ד.

והנה ידוע מש"כ בספה"ק התניא שעיקר חשיבות עבור האדם ושעל ידה נקרא עובד ד' הוא דוקא על מה שהאדם מוסיף מכח עצמו יותר ממה שהרגילוהו ונחנך אליה, ומפרש בזה מ"ד בגמ' (חגיגה ט:): לפרש הפסוק (מלאכי ג' י"ח) שמדבר על העתיד ויחזיר הגא"ש שאז נראה וכתוב שם "וראיתם ... מה בין עובד אלקים ללא עבדו" וע"ז פירשו בגמ' לא עבדו זה השונה פרקו מאה פעמים ועבדו זה השונה פרקו מאה פעמים וא', ע"כ, ולכאורה ה"ז נראה תמוה שבהוספת עוד פעם א' למאה עולה מדרגת "לא עבדו" לדרגת "עובד אלקים", אלא הענין הוא שבזמן הגמ' היו רגילים לחזור על לימודם ק' פעם ולכן זה שלא מסתפק כפי ההרגל שהרגולוהו וחנכו אותו הוא ה"ה מוסיף מעצמו אפילו רק פעם א' זה המשהו הוא כבר נחשבת בצדו עבדות ד' ע"כ ע"ש (ובפשוט פירוש דבה"ק הוא שכל השאר נחשב עדיין כמצות אנשים מלומדה וע"י נבניא (ישעי' כ"ט י"ג) שמייסר בחומרא ובעונשים חמורים ונוראים על זה שעושים המצות בצורה של מצות אנשים מלומדה ע"ש) על להוסיף לבאר הענין בד"ז שכאשר האדם מוסיף מדיליה אפילו קצת אמנם זה נעשה מכח אהבת לד' ית' למצותו בזה ה"ה מכלל דעת ומעלה גם את שאר כל מצוות ולימודי בק' פעמים. הראשונים לדרגה של עבדות ד' ית', ופשוט הוא.

¹³ משא"כ כאן שכבר היה אאע"ה נשיא אלקים בעיני העולם וכבר היה לו השפעה גדולה על העולם וקירב והכניס הרבה נפשות תחת כנפי השכינה והיה לו כבר הרבה תלמידים וילידי ביתו שנמולו אותו והיה לו אלעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים.

¹⁴ הנה על קושיא הראשונה למה לא נחשב הנסיון ליצחק כמו לאאע"ה יש מסבירים הטעם כי הרבה יותר קל למסור את עצמו למיתה ממה שלשחוט את השני

¹⁵ ואין לתמוה איך נשלחו גם לזכותו בהכנס"א הלא כתב רש"י שאין מלאך א' עושה שתי שליחויות, כי בזה לא נעשה על ידם שום פעולה אלא שעל ידם עשה א"א מצותו והם היו רק כמו בשב ואל תעשה, ולכן אין זה נחשב שליחות שניה מכיון שלא היו צריכים לפעול בזה אלא להיות נפעלים.

¹⁶ ואע"פ שכתוב רק ג' אנשים והרי בודאי היה לו כבר אלפים ורבות מלאכים בכ"ז כל המלאכים שהם מסוג א' (ממצוה א') יש להם שם א' כמו כל אלו שהם ממדת החסד נקראים בשם מיכאל וכו' ועל כן הם יכולים להיות ככללים ומתבלשים בצורה של מלאך א' כשמופיעים לעוה"ז (כי אין אצל המלאכים גופים מחולקים שיבדיל ביניהם ואין להם מניעה להתאחד ולהתלבש בלבוש גוף א') (והמלאכים שבאו אליו עתה איתא שהיו מיכאל וגבריאל ורפאל) והנה המלאך של חסד הוא המלאך מיכאל ולכן כל המלאכים שנבראים ממצוה של חסד שםם הוא מיכאל שהוא הושרש והאב לכולם והוא היה מייצג לכולם (והמלאך גבריאל הוא המלאך של גבורה ודין ולכן כל המלאכים שנשלחים לפעול גבורה ודין נקראים גבריאל כמו שנשלה המלאך להפוך את סדום ולכן גם גבריאל בין הג' שנשלחו, והמלאך רפאל הוא הממונה על רפואה וגם על הצלה כלולה ברפואה כמבואר בשפ"ח כאן ולכן נשלח כאן רפאל לרפאות את אברהם וגם להציל את לוט כמבואר ברש"י כאן).

¹⁷ וכענין הזה שנתבאר כאן מה שהיה אצל א"א ע"י הופעת מלאכיו אצלו כמו"כ כדבר הזה הוא מה שנעשה בכל שבת קדש אצל מי שמוכי עצמו ומקבל ש"ק כראוי לו כמו שיתא בגמ' (סו"ט): שני מלאכים מלווים את האדם לביל ש"ק וכשנכנס לביתו מבהכ"ס וכו' ואיתא על זה בספה"ק תפארת שלמה (...) שאלו המלאכים המלווים הם אותם המלאכים שנבראו במשך ימי החול ממצותיו עשדה"ק.

וממה שנתבאר ילה"ב כמו"כ שזה הזדמנות לאדם להעלות דרגת המלאכים האלו ודרגת מצותיו והוא ע"י שיכניס בלבו השתוקקות ואהבה גדולה למצות ד' ית' יותר ממה שהיה ע"ע, כי מכח קדושת השבת וקדושת

ויש להסביר כל הענין כך וקודם כל נקדים דברי הרמב"ן הידועים שכתב להסביר איך ניתן לאדם מצות האהבה לד' הלא אי אפשר לאדם לכוף את לבו לאהוב איזה דבר וכמו שאי אפשר לצוות לאדם לאהוב מאכל מסויים וכדו' אם אינו אוהבו לפי טבעו אלא האהבה שבלב צריך להיות טבעי, ולכן אומר הרמב"ן שבאמת ד' ית' נטע בלבנו אהבה טבעי אליו ית' אלא שזה נמצא רק בכח עד שהאדם יגלה אותו, והמצוה הוא לגלות אותו ולהוציאו מכח לפועל (ע"י כל דרך שיכול להוציאו בהתגלות לבו) ועיקר המצוה הוא לשמור על מדת האהבה שבלבו שלא תכנס לדבר אחר חוץ מלד' ית' וזה בעיקר ע"י מניעת כל תאוות ואהבות גשמיות ושאר כל האהבות וע"כ ממילא תשאר מדת האהבה שבלבו מיועד ומוקדש לד' ית', היוצא מדבה"ק שאם לא ניתן לאדם האהבה בלבד לא היה שייך להפעילו מעצמו, ועוד יוצא מדבה"ק שבשעה שלב האדם מלא באהבה אחרת א"א להפעיל ולהוציא מכח לפועל את האהבה לד' ית' אע"פ שהיא נטועה ונמצאת תוך לבו.

וע"פ יסוד דבה"ק של הרמב"ן נוכל להבין היטב את אשר לפנינו בס"ד כי הנה בודאי פשוט הוא שלמסור נפשו עבור קידוש ד' ה"ז מצוה שנעשית מתוך האהבה לד' וכמו שניתנה המצוה כמש"כ ואהבת את ד' וגו' ובכל נפשך גו' הרי שלמסור נפשו לד' היא מצוה של אהבה, ופשוט הוא שכאשר יש לאדם אהבה לד' בכל לבו יותר ממה שלנפשו הגשמי וחיי גופו הרגשת אהבה זו היא מה שנותנת לאדם הכח והאפשרות למסור גופו לד' למיתה עבור כבודו ית', אבל אם האדם לא מרגיש בלבד האהבה לד' ית' אזי אין לו אותו הכח למסור נפשו לד' כמובן.

והנה מכיון שרצה ד' ית' שיהיה נסיון חדש לא"א ויותר קשה מהנסיון של אור כשדים ומכל הנסיונות שכבר עמד בהם שגם כל מה שעמד בכל נסיונותיו היה בכח גודל אהבתו לד', לכן לקח ד' ית' את כל מדת האהבה שבלבו והכניס את זה בעל כרחו של א"א לאהבה לבנו יחידו (וכן איתא בספה"ק שבשעה שאמר לו ד' ית' לא"א את בנך את יחידך אשר אהבת וגו' ע"כ נכנס בלבד אהבה עזה מופרזת לבנו הרבה יותר ממה שהיה מקודם כי דבורו של הקב"ה פועל), והיה זה ממלא את כל הרגש לבו עד שלא נשאר מקום בלבד שירגיש כ"כ את אהבתו לד' ית', וגם לא היה יכול אז לגלות את האהבה הנטועה בלבדו (כנ"ל מיסוד הרמב"ן) מכיון שהיה לבו מלא באהבה אחרת, ולכן לא היה אפשר לו להרגיש אז אותה האהבה שהרגיש בשעה שמסר נפשו באור כשדים שבכח ההוא עמד אז בנסיונו, ולכן היה זה עבורו נסיון חדש שעדיין לא עמד בכזה והיה חסר לו הכלי נשק במה שיתגבר על ידם נגד הנסיון.

והנה מאחר שלא היה עכשיו לאאע"ה כ"כ כח מדת האהבה שיוכל להשתמש אותה ככלי נשק להתגבר נגד הנסיון לכן היה מוכרח

להשתמש במדת היראה ובכח היראה לעשות מסנ"פ הזה ולכבוש על ידה את האהבה הגדולה שבלבו לבנו (ושעתה עוד נתגדל בלבדו מאוד האהבה לבנו יותר ממה שהיה ע"פ בלי שיעור וערך כנ"ל) והיה צריך לכבוש את כל זה בכח היראה לבד והוא הרבה יותר קשה ממה שהוא למסור נפשו בכח האהבה לד' כמובן לכל משכיל בענין זה כ"ה.

ועוד יש להוסיף מה שיל"ד שכח מדת האהבה הוא הרבה יותר גדול וחזק מכח היראה ממה שאנו רואים איך אנשים שמאמינים בשכר ועונש ומפחדים מהעונש על עבירה ובכ"ז לפעמים עוברים איזה עבירה מכח תאוות ואהבתם ומשיכתם אליה אע"פ שיודעים ומאמינים שיענשו על זה בכ"ז הם חסרי אונים להתגבר נגד האהבה והתאוה שמושך את לבם אע"פ שיש להם יראת העונש, ומצינו גם בזמן הבית בזמן שהיו דנים דין מיתות ב"ד אע"פ שהנידון לא היה נהרג אא"כ קבל ע"ע ההתנאה למיתה והתיר (כלו' הפקיר) עצמו למיתה בהכרה מלאה שיהרג ובכ"ז לא עצר כח להתאפק מתאוות יצרו ואהבת האיסור ד"י, הרי אנו רואים מזה שמדת וטבע האהבה היא הרבה יותר חזקה ממדת היראה, ומה שמדת האהבה היא גדולה וחזקה יותר ממדת היראה היינו אפילו מיראה עילאה יראת הרוממות ג"כ כמו שכתב הרמב"ן הטעם שעשה דוחה לל"ת כי תמיד האהבה עולה על היראה ולכן מצות עשה שהיא אהבה ה"ה דוחה את הל"ת שהיא יראה, עכ"ד הידועים כ"ה.

ולפ"ז מובן יותר גודל נסיונו של אאע"ה שהיה צריך להשתמש בכלי זיין של מדת היראה שנחשבת כלי זיין ונשק חלש לעומת מה שהיה צריך לכבוש עתה שהיא מדה הענקית הגדולה והחזקה שהיא האהבה הגדולה שהרגיש שהושם עתה בלבדו לבנו יחידו, משא"כ יצחק לא ניטל ממנו מדת האהבה שבלבו לד', ולכן מתייחס נסיון העקידה יותר לא"א ולא ליצחק.

ומעתה מתורץ היטב קו' הראשונה הנ"ל למה הזכיר המלאך כי ירא אלקים אתה ול"א לו כי אוהב אלקים אתה כי כאן התבטא והיה ניכר גודל וחוזק יראתו של א"א כנ"ל ומזה התפעל המלאך ואמר לו לא"א עתה ידעתי שיראתך את ד' היא גדולה וחזקה מאוד בלבך שיכלת לכבוש אפילו את האהבה הענקית על ידה, ולזה היית צריך להעלות את מדת היראה כ"כ עד שתוכל להתגבר נגד מדת האהבה הענקית שנכנס עתה בלבך לבנך כי רק כך יכלת לכבוש.

ועפ"ז יל"ה"ב ענין מאוד חשוב עבורינו שכידוע שכל מעשה האבות בפרט הכתובים בתוה"ק כווננו בה האבות לעשות בזה הכנה וסימן לבנים להקל עבורם בענין ונסיון זה שיופיע להם, ועי' בספה"ק מאור"ע (...) שכתב

שכא"א מבנ"י יש עליו לעבור י' נסיונות כעין אלו שעבר עליהם א"א ע"ש, (כמובן שהנסיון אצלינו הוא לפי ערכו וכחנו כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו כמשאחז"ל (ע"ג ג.)) וידוע הכלל (שנקרא עש"ן ר"ת עולם שנה נפש) שכל ענין (שישנו בזמן ישנו גם בעולם ובנפש וכל דבר) שישנו בנפש האדם ישנו גם בעולם (ובשנה דהיינו) בזמן מן הזמנים, ועל כן כמו שכל אדם צריך לעבור י' נסיונות הללו כמ"כ הרי העולם בכלליות עליה לעבור כל י' נסיונות וכמ"כ יש זמן לכל נסיון דהיינו שבכל זמן מופיע תמיד א' מהנסיונות.

ולאור זה אחרי ההתבוננות יל"ה"ב ולראות ברור שבזמנינו היום שהוא דור (וזמן) האחרון עובר על כל העולם נסיון זה דומה לנסיון העקידה שהיתה נסיון האחרון לאברהם אבינו שהמצב היום שהעולם בכלליותו מושך את האדם לכל מיני אהבות ותאוות זרות בכל מיני וסוגי ענינים יחד וזה זורם בכח גדול כזה שכמעט ואין לאדם כח להיות נשמר וניצל מזה, והתאוות והמשיכות האלו הם כ"כ קשות וחזקות שממלאים את כל לבו של האדם, בפרט הדור הצעיר הרחמנות גדולה עליהם ביותר כי אין להם הכלים והמכשירים והכלי זיין להתמודד וללחום עם נסיונות קשים כאלו. וה"ז דומה מאוד לנסיון של א"א לפי המבואר לעיל שכמעט לא נשאר למדת האהבה לד' מקום בלב האדם, ובפרט שלדאבוננו ע"פ רוב לא מכניסים להם היום בלבם אהבת ד' ית', לא בבית וגם לא במוסדות שהם מתחנכים ואין להם כמעט ידיעה בדבר הזה וה"ז דומה להנזכר שכמעט אי אפשר להם להפעיל את זה בלבם, וא"כ במה יתחזקו וילחמו נגד יצה"ר הגדול שניתן להם, ועל כן העצה עבורם על זה היא כנ"ל להפעיל ולהגדיל את היראה בלבם מאוד מאוד ותמיד לחשוב עליה כל יום ויום עד שיצליחו בס"ד להחדירו בלבם, ועי"כ יכבשו ויבטלו את כל האהבות והתאוות והמשיכות הזרות מתוך לבם, ואחרי שיכבשו את זאת ויוציאו מלבם עי"כ יתפנה מקום בלבם, ויתגלה ויצא לאור לפועל האהבה הגדולה לד' ית' ולתורתו ומצותיו מה שטבוע בכח בעומק לבם, בס"ד.

ויש להבין שסוכ"ס אין נסיון זה אצלינו כ"כ קשה כמו אצל א"א כי א"א היה צריך ללחום בכח עצמו לגמרי בלי שום סעד לתמוכו כמש"כ רש"י ריש פ' נח כידוע, משא"כ אנחנו כבר הכין לנו אאע"ה את הכח הזה במעשה העקידה שעשה שכוון בזה להכין לנו הכח ולזכות אותנו בזה.

ועל פי המבואר עלינו להבין שמוכרחים וזקוקים אנו היום להשתמש מאוד במדת היראה על כן עלינו להחדיר אותו מאוד בלבנו תמיד עד שנחיה עם זה בקביעות ובזה נקיים מצות שויתי ד' לנגדי תמיד וגו' (ועי"כ) בל אמוט, לכן שמח לבי ויגל כבודי וגו' כי לא תעזוב נפשי לשאול וגו' שובע שמחות את פניך נעימות בימיך נצח אכ"ר.

של שחיתת והעדר בנו יחידו.

^כ והאדם יכול להגיע אליה רק אחרי האהבה ובדרך כלל מבואר בספ"מ שסדר עבודת האדם להקדים להגיע ליראה ורק אחר"כ אפשר להגיע מתוכה לאהבה, ע"כ, עכ"ל ישנה יראה גבוהה יותר שלזה אפשר להגיע רק אחרי האהבה, (אמנם מבואר עוד בספה"ק שאח"כ ישנה עוד אהבה שהיא עוד יותר גבוהה וכך הענין חוזר חלילה והאדם עולה תמיד מא' להשני שגבוה ממנו ע"כ).

(וגם מטעם כי למסור עצמו למיתה באור כשדים היה בשב ואל תעשה משא"כ לשחוט בנו היה בקום ועשה שזה יותר קשה כמובן) ובפרט כשה בנו יחידו אהוב, אמנם תירוץ זה לא יספיק לתרץ קו' זו השנית.

^כ ואע"פ שמכח השכל הוא יודע את האמת שיש למסור נפשו ועוד שגם יודע הריחוק שיריחו בעולם העליון בזה שימסור נפשו ועל כן מצד השכל ישנו האהבה והרצון למסור נפשו אמנם כל זמן שאין זה מתלבש גם בהרגשו קשה מאוד להתגבר נגד רגשי גופו

"כל השומע יצחק ל'"

בפסוק כל השומע יצחק לי מביא רש"י בשם מדרש אגדה, וז"ל הרבה עקרות נפקדו עמה וכו' ורב שחוק היה בעולם עכ"ל, וילה"ב הלא א"כ לא היה ניכר שנפקדו בזכות ישועת שרה אלא כל א' היה יכול לתלות הנס בעז' שלו ונתמעט עז' הקידוש שם שמים והכרת האמונה באלקי אמת וא"כ למה עשה ד' ככה.

והנה מובא (בספר עירין קדישין) בשם הרה"ק מרוז'ין שהקשה איזה תועלת ואיזה שמחה היתה מזה שנפקדו נכריות וילדו גוים רבים, ותיירץ כי רצון ד' ית' הוא שיגיעו לאמונה ולכל עבודת ד' בבחירה חפשית, כמו שהגיע אצל"ה לא מפאת ההכרח ומופת, והנה ע"י הנס הגדול שנפקדה שרה לעת זקנתה היה יכול להיות עז' התבטלות הבחירה שהוכרחו להודות כי ד' הוא האלקים האמיתי, ולכן עשה ד' שיפקדו בו ביום גם הרבה נכריות עקרות כדי שהרוצה לטעות יוכל לטעות וביד כל א' לבחור את אשר לבו חפץ, עכ"ד.

וצ"ב שלפי דבה"ק משמע לכאורה שלא היה באמת מנס זה שום הוכחה לקרב את האנשים להאמונה באלקי אברהם שהוא אלקי האמיתי, וא"כ ילה"ב למה היו להם להאומות העולם ענין להכחיש את הנס לומר שלא ילדה שרה אלא הביאו אסופי מן השוק'.

אמנם ביאור הענין הוא כך שאע"פ שלכאורה נשאר הבחירה חפשית אמנם זה היה רק למי שלא רצה להתבונן ולחקור לברר מהו האמת מפני נגיעותיו שלא רצה לשנות דרכו ולהתנתק מהעז' אם זה שקר אלא בחר להשאר עם העבוז' כי בהפקירא נחא ליה בלי עומ"ש שיתחייב לקבל ע"ע אם יהיה מוכרח להכיר את האמת ולכן רצה למצוא פלפול והתחמקות להכחיש את ההוכחה ולהמשיך הלאה בדרכו אשר בחר לו בה, לאדם כזה שהוא (מפני נגיעתו) בא לטמא פתחו לו פתח שיוכל להכחיש את האמת ולומר ראו שגם לכולם נעשה נס זה, אמנם מי שרצה לראות את האמת והיה מוכן לוותר על נגיעותיו למען האמת ולא היה חושש לנוחיות שלו אדם כזה היה מתבונן וחושב לאיזה תועלת נעשה נס זה אם זה לא הוכיח ולא רמז לשום דבר ללמוד ולהוכיח על ידו, א"כ למה נשתנו סדרי בראשית שהרבה עקרות נפקדו הלא מי שברא את העולם היה לו ענין במה שסדרו בסדר שסידר אותו א"כ למה לאיזה מטרה יש פתאום שינוי אלא בודאי שבא להודיע איזה דבר, ועל כן אדם כזה היה מתבונן ומחפש איזה דבר רמז

^ל ואשר לאור זה עשה אצל"ה משהתגדל ובשעת המשתה הביאו את יונקיהם ושרה הניקה את כולם כדי להוכיח שהנס הוא אמת כמו שהביא רש"י הלא אפילו אם היו מסכימים שהיה נס הרי היה מספיק להם לומר שכמו שנעשה נס לכל הגוים שנפקדו אז כך נעשה נס גם לשרה ואין שום הוכחה יותר לאלקי אברהם ושרה ממה שלעבד' שלהם.

^מ וכמו"כ היה הדבר במצרים ששידד ד' ית' את ישראל מגרים ואלוהים מלכותו בעולם ועכ"ל השאיר קדים בתוך המכות שיוכל מי שירצה להתעקש ולתלות הכל במזל ובטבע כמבואר באה"ה"ק, אמנם מי שרצה לדעת את האמת היה יכול להוכיח מזה שלפני כל מכה נשלח מרע"ה להזהיר את פרעה וזה היה המוכיח גם שם (במצרים) שיד' ד' עשתה זאת וכמו שנתבאר כאן.

^כ ונאמר עוד בשם צדיקים שכאשר נשמה גדולה צריכה לרדת לעוה"ז והיא צריכה להביא אתה אור חדש לעולם לפעמים המקטרגים מעכבים את ירידתה (כשאין העולם ראוי לזה) ואז מבטיחים להם שתהיה התנגדות

מוסרי אפשר ליקח מזה ועבור כך היה שואל ומברר על הענין לדעת בדיוק כל הסיפור מתחילה איך השתלשל ואז היה נודע שכבר לפני הרבה שנים הובטח לאברהם בנבואה מפי ד' שיוליד בן וכמו"כ שנה לפני הלידה בשעה שבקרו המלאכים אצל אצל"ה נאמר לו בנבואה מפי ד' שבעוד שנה בדיוק יולד לו בן משרה, וזה בודאי התפרסם כי גם ישמעאל שמע מה שאמר המלאך לשרה כמש"כ בתרגום ירושלמי שעמד ישמעאל מאחורי הדלת ושמע מה שאמר המלאך לשרה, ע"ש, ומסתמא המשיך לעמוד שם ושמע איך שאצל"ה שואל לשרה בשם ד' למה זה צחקה וגו', וזה הוכיח כי יד' ד' עשתה זאת ושנעשה לצורך אברהם אבינו.

עכ"פ הענין הוא כך שבאמת ד' ית' דואג תמיד לסייע למי שבא לטהר ולברר את האמת והאמונה ובלי סיוע מאת ד' אין שום נברא בעולם שיכול להגיע לשום דבר כלל כמשאחז"ל אלמלא הקב"ה עזרו לא יכול לו ולכן ד' ית' עושה תמיד כל מיני דברים בעולם שעל ידם יתגלה האמונה למי שמבקש ומחפש את האמת, אמנם ד' ית' עושה בצורה כזאת שלא יהיה דבר המכריח ולא יתבטל בחירה החופשית מן האדם וכנ"ל, אלא שתמיד הקב"ה משאיר מקום להתעקש לסתור את האמת ובזה הוא המבחן במה האדם רוצה בתוך לבו באמת כי בזה יבחר תמיד (בשעה שיש שני ברירות או ב' צדדים).

ומוזה יש לקח מוסר השכל לדעת שבכל מה שקורה בעולם בשינוי מסדרי בראשית ואפילו אם זה רק אסון בתוך הטבע מכיון שה"ז יוצא מסדר הרגיל ה"ז בא לרמז וללמד ולעורר על משהו, ועל כן הרוצה ומבקש את האמת יתבונן בכל דבר עד מקום שידו מגעת להבין את הרמז, אמנם צריך מקודם לבטל את כל נגיעותיו ולהיות נעשה כלי לקבל את האמת לחנך לבו והוא ע"י שיהיה מוכן לוותר על כל מה שנדרש לוותר בין אם זה כבוד או הון ועושר וכו' כדי להגיע להאמת (ואם אחרי שיעשה את אלה והוסיף להתבונן ולחפש ולהתפלל על זה ג"כ ועכ"ל לא הגיע להבין את הרמז אזי יצא ידי חובתו ועליו נאמר במופלא ממך אל תדרוש).

עוד הובא שם שהוסיף הרה"ק מרוז'ין להנ"ל שזה ענין הצדיקים שבזמננו אשר גם הצדיק הקטן יוכל לעשות מופתים כמו הצדיק הגדול האמיתי (ובמק"א שם כתוב בשם הרה"ק מרוז'ין

שהצדיקים הגדולים האמיתיים עושים רק מעט מופתים ולא כמו הצדיקים הקטנים שעושים הרבה מופתים וכל זה) כדי שלא ידעו מי הוא הצדיק האמיתי (שיש להתדבק אליו ולקיים מצוות "ולדבקה בך" כמו שפרשו חז"ל מצוה זו לדבק לת"ח וכו') ויצטרך האדם לבקש את הצדיק האמיתי ולבחור בו בבחירתו החופשית כי גם בזה שייך נגיעת האדם להחזיק ולדבק עצמו בזה שנח לו לפי נגיעותיו וכבודו וכדו'.

וכעין דבה"ק מובא בשם החידושי הרי"ם שאמר שלכל צדיק יש לו התנגדות ומכסה שמכסה את השפעתו וזריחתו שיוכל להזריח בעולם בכדי שישאר הבחירה חפשית (שרק מי שרוצה ומבקש את האמת בלי נגיעות הוא יקבל את ההשפעה וזריחת האור) כי אם לא היה ההתנגדות וההסתרה היה כל העולם כפוף אליו ולהשפעתו ואור זריחתו בהכרח בביטול הבחירה, ועוד ריווח יוצא מכח המכסה וההסתרה הנזכר, כי אחרי שישנו ההסתרה יוצא מזה שמי שמתאמץ ודוחה ובוקע את ההסתרה הוא יזכה לקבל האור והזריחה ביתר שאת וביותר עומק (וכך הוא לפי טבע הענין שכל דבר שהאדם צריך ללחוץ ולהתאמץ עבורו נעשה הדבר חזק ביותר עבורו כמובן וכפי שהחוש מעיד, שכן הוא בכל דבר^כ).

והנה גם בענין זה יש לבאר ולהסביר איך יוכל האדם באמת לגלות את האמת מה היא ואיפה היא ובפרט בזמננו עקבתא דמשיחא שעליו נבא הנביא (ישעי' נ"ט ט"ו) והאמת תהיה נעדרת וגו', אמנם יל"ד שאין הפירוש שלא תהיה נמצאת כלל כמבואר בגמ' (סנהדרין צ"ז.) שפירשו כונת פסוק זה שתהיה נעשית עדרים עדרים והולכת לה ע"ש.

וילה"ב שאין הכונה להוציא את המקרא מידי פשוטו שמשמעותו שתהיה האמת נעלמת לגמרי, אלא פירושו שתהיה נעלמת רק מעין השטחי אמנם תהיה נמצאת בהסתר באיזה מקום ומי שיבקשנה בחיור נפשו יפתח ד' את עיניו וימצאנו, והסבירו לנו חז"ל איך תהיה נעלמת מהעין וע"ז אמרו שיתחלקו כלל ישראל לעדרים עדרים לבדם והיינו שלא תהיה השקפת כולם שוה אלא יתחלקו לעדרים וכל אחד יסתור את דברי השני ויטען שרק אצלו נמצא האמת ואצל השני אין האמת נמצא, וזה יגרום בלבול גדול ואיש בער לא ידע אצל מי נמצאת האמת, וכך תהיה נמעת השגת האמת יותר ויותר ופחות אנשים יזכו למצוא אותה

ועל כן התנגדות המקטרגים היה גדול מאוד למנוע ירידת נשמתו לעולם ולכן היה צורך שיהיה התנגדות וליצנות מתחלת לידתו כנזכר, וזה מרומז במה שאמרה שרה צחוק עשה לי אלקים שכוונה בדבריה הללו להודות לד' ית' על זה שצחקו והתלוצצו כי שעי"ז תוכל להוליד את יצחק והיא שעמדה לה ולו ולנו להצילנו מידם של המקטרגים שרצו למנוע את לידתו והיותו בעולם, ובזכות זה אנו קיימים גם על זכות עקידתו שמגין עלינו בכל הדורות וגם לעת"ל הוא יצילנו ונחיה לחיי העוה"ב, וכמו"כ הוא בכל התנגדות והתלוצצות מהצדיקים האמיתיים שה"ז מה שמחזיק אותם בעולם ומסייע להם להזריח ולהשפיע אורם בעולם כמבואר.

ובזה יל"פ גם כן במש"כ רש"י (י"ז ט"ו) עה"פ וקראת שמו יצחק על שם הצחוק שהכונה לרמז על צחוק המתלוצצים כי זה כל קיומו וחיותו וי"ל שגם מטעם זה יצא ששרה צחקה מבשורת לידתו מהמלאכים כי כל זה היה מכון מן השמים להשתיק ולבטל הקטרוג, (ומה שהתלונן ד' ית' על מה שצחקה אצל"ה בזה).

נגדו ויכסו אותו מעיני האנשים ועי"כ יתמעט השפעתו ובוזה מתפייסים ולא מונעים ירידתו לעולם, (וזה בבחינת שיעיר לעזאזל) ונמצא שלולי ההתנגדות לא יוכל להתקיים בעולם ויתבטל הוא ואורו מן העולם (וכך אמר החפ"ח לגבי ההתנגדות נגד הבעש"ט ותלמידיו שהיה מוכרח להיות מכיון שהביאו אור חדש לעולם (וזה רק בשעה שזה חדש), ולכן אמר שאין להחזיק בזה והוא עצמו התייחד הרבה עם החסידים וכיבד מאוד את האדמו"רים כידוע כל זה).

ובזה מובן למה התלוצצו לומר שהביאו אסופי מן השוק, וכמו"כ מאבימלך נתעברה שרה, כי כל זה היה כדי לאפשר ירידת יצחק לעולם שהיה קדוש מרחם והיה עולה תמימה והיה אורו רב מאוד להאיר ולהעלות לדרגא גבוהה מאוד, ועוד שהוא היה מבטל את מדה"ד וכל הקטרוגים מן העולם כמו שמבואר בזוה"ק שבר"ה יצחק הוא זה ששיבור את הדין והקטרוג וכמו"כ אמרו בגמ' שהוא יבטל מעלינו את הדין לעת"ל (כי מכיון שמדתו היא גבורה לכן בכוה לשבור את הגבורה והדין (כי מיניה מחריב ביה) ואין הדינים נמתקין אלא בשרשן).

ואיש בער ונבער מדעת לא ידע את נפשו.

אמנם מה שיל"ד הוא שהדרך למצוא את האמת היא ע"י שיהיה האדם מוכן לוותר על כל נגיעותיו עבור האמת בכל עת ובכל שעה, וכמו שכבר נתבאר במק"א.

ועוד יל"ד שעם כל הנזכר עדיין יהיה למעלה מכח האדם להבחין בין האמת להשקר ויצטרך לזה סע"ד מיוחדת יותר ממה שלכל שאר הדברים, ועל כן על זאת יתפלל כל חסיד בחוזק גדול בתמידות, הראיני ד' דרך "אהלך באמתך" וגו' (תהלים פרק י') וכמו"כ (תהלים כ"ה) דרכיך ד' הודיעני ארחותיך למדני "הדריכני באמתך ולמדני", ועוד צריך האדם תמיד בשעה שצריך להכריע ולהבחין שיהיה פחד הזה לפני עיניו ולהרים עיניו לשמים לקוות אל ד' שילמדהו בינה וכמו שאמר דהמע"ה בהמשך הפסוק "כי אותך קויתי כל היום", וכן אמר (תהלים ע"א ו') כי עליך נסמכתי מבטן.

וי"ש להזכיר סימן אחד מובהק שיש להבחין על ידו אם האמת נמצאת שם והוא מש"כ בנביא הנ"ל (שם בפסוק י"ד) כי כשלה ברחוב אמת וגו' והיינו שברחוב בודאי לא תמצא האמת, ולפי"ז ילה"ב שמה שנמצא וגם מקובל ברחוב בזמן ההוא של אחרית הימים זה בודאי אינו אמת כי שם תכשל האמת ולא תצליח להתקבל ולא תהיה מצויה האמת אלא במקום שיש עליה כיסוי הנ"ל ושם יתכן שימצא האור וזריחת האמת וזה גם פירוש הפסוק מש"כ (דברים ל"א ח) על הדור האחרון (שזה היום) ואנכי הסתר אסתיר פני כל' שרק במקום הסתרה כפולה שם ימצא את ה"אנכי" ד' אלקיך, (ע"כ לגבי בקשת והכרת האמת).

ועתה נבאר בס"ד לגבי ענין המופתים הנה ראשית דבר יל"ד מ"ש הצדיקים הקודמים ובשם החוזה מלובלין שאמר שבשעה שמברך ומשפיע ברכתו על האדם למלאות בקשתו באיזה ישועה גשמית או פרנסה וכדו' הרי הוא מכניס בתוכה שפע של יר"ש, ועי"כ האדם מקבל יחד עם השפע גשמי יראת שמים, וענ"ז כתוב כבר בראשונים וכ"כ הרשב"א (...) שאסור לצדיק (שבכחו) לשנות מסדרי הטבע ולפעול נס אא"כ יצא ממנו קידוש שם שמים והתגלות מלכותו ואלקותו ית' ע"ש, וכך היה באמת נראה וניכר אצל הצדיקים הללו שאפילו האנשים הפשוטים שהתקרבו אליהם לצורך ברכות גשמיות עכ"ז נשפע עליהם יר"ש ונתעלו ונתקברו אל ד' ית', ומובא בשם הרה"ק השר שלום מבעלזא שאמר שהמופת היותר גדול הוא להאיר יר"ש לתוך לבות בני"ז וזה עולה על כל המופתים והישועות, וכבר נתבאר במק"א שהצדיקים האמיתיים לא השפיעו ישועות וברכות והצלחות לאנשים עד שהיו בטוחים שזה לא יזיק להם לרוחניותם ולא יוריד מהם את היר"ש אלא אדרבה יתעלו ויתקברו יותר לד' ולעבודו ית' ע"י השועה והברכה וההצלחה, וכבר הובא במק"א (בספר כחה של תפלה) בשם המב"ט שהצדיקים חייבים להתפלל על כל צרות הכלל אמנם בתנאי שיתפללו לא רק על הישועה הגשמית אלא שיחזרו בתשובה ועי"כ יושעו, ע"כ.

ועל כן איפה שימצא האדם שפע אותות ומופתים בלי השפעת יר"ש בודאי צריכים לסטות משם, אלא צריך לבקש איפה ימצא את ד' ית' את האנכי ד' אלקיך ואת למען תלמד

ליראה כמו שכתוב כן על בית המקדש מקום השראת השכינה היותר גדולה מבכל העולם כולו ועכ"ז כתוב בתוה"ק שהתכלית לבא שם היא רק למען תלמד ליראה את ד', ועל כן על האדם לבחור לדבק בחכמים וצדיקים באופן ובתנאי שיתקרב עי"כ לד' ית' ולאמונה ובטחון בו ית' ולתשובה ויר"ש ומי שיעשה כך ביחד עם כל התנאים הנ"ל וחיפוש האמת בלי נגיעות ולוותר על כל האושר הגשמי כדי להשיג את האמת ברוחניות ילך בס"ד לבטח דרכו אשר יאיר לו ד' ית' כאמור.

אוצר החינוך

פרק י"א

בענין תכנית להעמיד גדולי תורה

בפסוק ריש בשלח, וחמשים עלו בני מאמ"צ פרש"י שהיו מזוינים בכלי זיין לשבר את האוזן שלא תאמר במלחמות מאיפה היה להם כלי זיין וכו', ולכאורה תמוה מהו כוונתו במ"ש לשבר את האוזן והלא באמת הכלי זיין נועד למלחמות ולא רק לשבר את האוזן, אלא שבאמת הכל רק לשבר את האוזן שהרי הכל נקבע מלמעלה וא"צ בשום כלי זיין רק שנראה לנו שהם נצרכים למלחמה אך באמת אינם רק הסתר והקב"ה ציוה לנו להשתמש עם זה כדי שיהא לנו הסתר שענ"ז יהיה לנו נסיון אם נחשוב שנצוח המלחמה תלויה בסיבת הכלי זיין ובכחי ועוצם ידי, או שנבין שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והתכלית הוא שנעמוד בנסיון ונדע שמה שנראה לנו בעינים הגשמיים שצריך כלי זיין הוא טעות ובאמת אינם כלום, אלא כך גזרה חכמתו ית' להלביש העינין בצורה גשמית וטבעית ולא בצורת נס ועי"כ כך נבין ונדע שכל הטבע היא רק לשבר את האוזן.

ועל כן עלינו לחזור תמיד לעצמנו מה שנאמר שעלינו לדעת שאע"פ שנצטוינו בהשתדלות בכל זאת ח"ו לסטות מהאמונה הטהורה הפשוטה של "שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", ולא רק בעניני גשמיות צריכים להאמין כך שבזה פשוט שודאי כן היא וכמ"ש כמה פעמים שבגשמיות אין בחירה כדא' בגמ' שמזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה, אלא אף בעניני רוחניות ששם ניתן לנו הבחירה וכח לפעול ולעשות כמו שאמרו חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, בכ"ז גם בזה יש לדעת ולהאמין שענין ההצלחה ברוחניות אינו תלוי לפי התחבולות והעצות וההתחמכויות שעושים, רק בסיעתא דשמיא שזה נקבע לפי האמצעים הרוחניים של התפלות וכמו"כ בזכות היגיעה ועמל שיעמול לשם שמים, אלא שמצוה עלינו להשתדל על כבישת יצה"ר ומדות הרעות ויגיעה בתורה ומצות וההצלחה הזאת אינה נקבעת בר"ה (כמו בדברים גשמיים) אלא היא נקבעת לפי זכות התאמצות כנזכר ולכן עלינו לעשות אפילו השתדלות מרובה כי כל זה מצוה היא ורק בזכות ההשתדלות יקבל סע"ד ולפי רוב ההשתדלות יקבל יותר סע"ד משא"כ בדברים הגשמיים אינו מקבל אלא כפי מה שנגזר עליו בר"ה ולא יקבל יותר מפני רבוי ההשתדלות, ולכן רבוי ההשתדלות בהם אסורה בהחלט כמבואר.

ועיקר היסוד שצריכה ברור בהשקפת האדם היא שגם בענינים רוחניים אין ההצלחה תלויה כלל בתוכנית יותר טובה ויותר מומחי של בעלי מקצוע של תחבולות והתחמכויות שלמדו מהגוים וזה שנשכח יסודות האמונה והתוה"ק מאד היום, וע"כ עלינו להחדיר את זה תמיד ללבנו וללבם של צאצאינו ותלמידינו ושיהיה שגורים בלבם ובפיהם יסודות ההשקפה הנכונה באמונה טהורה כפי שהיה בכל הדורות ממ"ת עד היום הזה המרה כלענה ד"ר.

ועפ"ז יש להבין שהמתעסקים עם צעירים ותלמידים להוציאם מהפח של היצה"ר ולקרנם לתורה וליר"ש צריכים להיות אנשים שהם בעצמם בדרגה רוחנית בתורה ויראת שמים ועבודת ד' ולא בעלי מקצוע שלמדו איך לטפל בתלמידים וכו', ואפילו במה שצריכים לפעול ולטפל בדרך ההגיון ה"ז סך הכל רק ענין של התלבשות בדרך הטבע כמו כל ההשתדלויות בפרנסה ושאר דברים גשמיים בכדי שיהיה לנו נסיון להאמין עכ"ז שאין ההצלחה תלויה בה כלל רק בסע"ד ואין עוד מלבדו, ולכן אין ללמוד מדרכי הגוים בזה אלא למצוא כל העצות מדברי התוה"ק שאינה חסירה כלום, ומי שדעתו רחבה בתוה"ק עם יר"ש ימצא שם, והחילוק הוא שמי שמצליח ע"י הדרך שלמדו מהם אין בתורה הזאת הצלחה אמיתית ולא יביאנו להשיג אמיתה של תורה, ולא ליר"ש שהיא עיקר מטרת לימוד התוה"ק כמש"כ (דברים י"ד כ"ב) למען תלמד ליראה את ד', משא"כ הלומד העצות מהתוה"ק יביאנו לידי תורת אמת וליר"ש.

וידועים דברי החזו"א כשרצו להקים מוסד מיוחד ששם יתחנכו מצוינים ובעלי כשרונות במטרה שיצאו משם מורה הוראות ופוסקים לכל העם, ועשו תכנית מיוחדת איך ילמדו אותם וכו' שענ"ז יצאו משם גדולי ישראל, ואמר החזו"א שכלל ישראל אין בנוי בצורה כזאת וגדולי ישראל אין יוצאים בצורה כזאת, אלא כדברי הגמ' דווקא אלף נכנסים לביהמ"ד ואחד יוצא ממילא להוראה.

וזכורני על מוסד כעין הנ"ל שהוקם לפני כארבעים וחמש שנים וג"כ תכננו שיצא משם גדולי ישראל והמציאות הוכיחה שלא יצא שום דבר מיוחד ממוסד זה, ואחד מהטעמים שבזה הוא כנ"ל שהם סברו שיש בכח עצמם לפעול ולהצלח, וזה טעות גדולה שהקב"ה מכשיל בדווקא כל מי שבוטח בכחו, וכן יל"פ בפסוק (קהלת ט' י"א) לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר כלומר שדוקא לחכמים ונבונים שחושבים שמכח חכמתם ובינתם יצליחו להתעשר לכן דוקא אין להם לחם וגו' כדי להראות טעותם הגדולה.

והכלל היוצא מהאמור הוא שצריך לדעת היא שגם הישג הרוחני שלזה ניתן לאדם הבחירה אין הכונה שהוא יכול להשיג את זה בכח עצמו אלא הכונה שכאשר יבחר בדרך הטוב ויכוון את לבו לזה ויתאמץ בכל כחו אזי בזכות זה יקבל הסע"ד ובדרך שרוצה לילך מוליכין אותו מן השמים להוציאו לפועל.